

**МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ
ФАКУЛЬТЭТ ЖУРНАЛІСТЫКІ
Кафедра медыялінгвістыкі і рэдагавання**

САРОКА
Кацярына Сяргееўна

МОВА МАЛАДЗЁЖНАЙ ПРЭСЫ: РЭДАКТАРСКІ АСПЕКТ

Дыпломная работа

Навуковы кіраўнік –
кандыдат філалагічных навук,
дацэнт С. В. Зелянко

Допущена да абароны

«__» _____ 2021 г.

Загадчык кафедры медыялінгвістыкі і рэдагавання
доктар філалагічных навук, прафесар В. І. Іўчанкаў

Мінск, 2021

ЗМЕСТ

ПЕРАЛІК УМОЎНЫХ АБАЗНАЧЭННЯЎ.....	3
РЭФЕРАТ.....	4
РЕФЕРАТ.....	5
ABSTRACT.....	6
УВОДЗІНЫ.....	7
ГЛАВА 1. МОВА МАЛАДЗЁЖНАЙ ПРЭСЫ.....	9
1.1. Моладзь як сацыяльная група.....	9
1.2. Фарміраванне і развіццё маладзёжнага слэнгу.....	14
1.2.1. «Жаргон» і «арго» як першыя абазначэнні мовы моладзі на розных этапах яе развіцця.....	14
1.2.2. Паняцце «слэнг», асаблівасці і фарміраванне маладзёжнага слэнгу.....	16
1.2.3. Спосабы стварэння функцыянальных адзінак слэнгу.....	21
1.3. Характэрныя асаблівасці маладзёжнай мовы ў прэсе.....	25
1.4. Псіхалагічны, узроставы, гендарны аспекты выкарыстання мовы моладзі.....	27
ГЛАВА 2. ЭЛЕМЕНТЫ МАЛАДЗЁЖНАЙ МОВЫ ЯК СТРУКТУРНЫ КАМΠΑНАНТ МЕДЫЯТЭКСТАЎ.....	32
2.1. Асаблівасці мовы моладзі ў газеце «Переходный возраст».....	33
2.2. Асаблівасці мовы моладзі ў газеце «Чырвоная змена».....	46
2.3. Асаблівасці мовы моладзі ў газеце «Знамя юности».....	52
2.4. Адметнасці сучасных маладзёжных СМІ.....	59
ЗАКЛЮЧЭННЕ.....	64
СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ.....	67
ДАДАТКІ.....	69

ПЕРАЛІК УМОЎНЫХ АБАЗНАЧЭННЯЎ

«Переходный возраст» – «ПВ».

«Знамя юности» – «ЗЮ».

«Чырвоная змена» – «ЧЗ».

Сродкі масавай інфармацыі – СМІ.

і г. д. – і гэтак далей.

і інш. – і іншыя.

г. зн. – гэта значыць.

РЭФЕРАТ

Агульны аб'ём дыпломнай работы – 74 старонак камп'ютарнага набору тэксту. Колькасць выкарыстаных крыніц – 24.

Ключавыя словы: МАЛАДЗЁЖНЫ САЦЫЯЛЕКТ, МОВА МАЛАДЗЁЖНАЙ ДРУКАВАНАЙ ПРЭСЫ, СЛЭНГІЗМЫ, ВАРВАРЫЗМЫ, АКАЗІЯНАЛІЗМЫ, ЭМАЦЫНАЛЬНАЯ СЕМІЯТЫЧНАЯ СПЕЦІФІКА, ЖАРГОН, АРГО, МЕДЫЯТЭКСТ, МОЛАДЗЬ, ПАДЛЕТКАВЫ ПЕРЫЯД, ПЕРЫЯД ЮНАЦТВА, ПЕРЫЯД МАЛАДОСЦІ І, ПЕРЫЯД МАЛАДОСЦІ ІІ, ПЕРЕХОДНЫЙ ВОЗРАСТ, ЗНАМЯ ЮНОСТИ, ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА.

Актуальнасць дыпломнай работы вызначаецца неабходнасцю даследаваць мову моладзі (слэнгізмы, варварызмы), якая адлюстроўвае тэндэнцыі ў сучаснай мове, усе працэсы змен у грамадстве і аказвае ўплыў на наступныя пакаленні.

Аб'ект даследавання – маладзёжны слэнг, варварызмы ў сучасных друкаваных СМІ Беларусі (газеты «Переходный возраст» (ПВ), «Чырвоная змена» (ЧЗ), «Знамя юности» (ЗЮ)).

Прадмет даследавання – стылістычны аспект мовы маладзёжнай прэсы.

Мэта дыпломнай работы – разгледзець з'яву мовы моладзі ў прэсе, раскрыць крыніцы яе фарміравання і паказаць стылістычную функцыю маладзёжнай мовы ў матэрыялах СМІ.

Метадалагічная база: метады суцэльнай выбаркі, апісальна-аналітычны метады, параўнальна-супастаўляльны метады.

Практычнае значэнне дыпломнай работы: выяўленне прычын ужывання і функцыянавання мовы моладзі на аснове аналізу сучасных сродкаў масавай інфармацыі («Переходный возраст», «Знамя юности», «Чырвоная змена»).

Дыпломная работа ўяўляе сабой самастойна праведзенае аўтарам даследаванне. Прамежкавыя вынікі даследавання былі прадстаўлены на навукова-практычных канферэнцыях: Міжнародная студэнцкая навуковая канферэнцыя «Слова ў мове, маўленні, тэксце» (2019 г.), XI Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Да вершыняў пазнання» (2021 г.).

РЕФЕРАТ

Общий объём дипломной работы – 74 страниц компьютерного набора текста. Количество использованных источников – 24.

Ключевые слова: МОЛОДЁЖНЫЙ СОЦИОЛЕКТ, ЯЗЫК МОЛОДЁЖНОЙ ПЕЧАТНОЙ ПРЕССЫ, СЛЕНГИЗМЫ, ВАРВАРИЗМЫ, ОККАЗИОНАЛИЗМЫ, ЭМОЦИОНАЛЬНАЯ СЕМИОТИЧЕСКАЯ СПЕЦИФИКА, ЖАРГОН, АРГО, МЕДИАТЕКСТ, МОЛОДЁЖЬ, ПОДРОСТКОВЫЙ ПЕРИОД, ПЕРИОД ЮНОШЕСТВА, ПЕРИОД МОЛОДОСТИ I, ПЕРИОД МОЛОДОСТИ II, ПЕРЕХОДНЫЙ ВОЗРАСТ, ЗНАМЯ ЮНОСТИ, ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА.

Актуальность дипломной работы определяется необходимостью исследовать язык молодёжи (сленгизмы, варваризмы), отражающий тенденции в современном языке, все процессы изменений в обществе и оказывающий влияние на последующие поколения.

Объект исследования – молодёжный сленг, варваризмы в современных печатных СМИ Беларуси (газеты «Переходный возраст» (ПВ), «Чырвоная змена» (ЧЗ), «Знамя юности» (ЗЮ)).

Предмет исследования – стилистический аспект языка молодёжной прессы.

Цель дипломной работы – рассмотреть явление языка молодёжи в прессе, раскрыть источники его формирования и показать стилистическую функцию молодежного языка в материалах СМИ.

Методологическая база: метод цельного выбора, описательно-аналитический метод, сравнительно-сопоставительный метод.

Практическое значение дипломной работы: выявление причин использования и функционирования языка молодёжи на основе анализа современных средств массовой информации («Переходный возраст», «Знамя юности», «Чырвоная змена»).

Дипломная работа представляет собой самостоятельно проведенное автором исследование. Промежуточные результаты исследования были представлены на научно-практических конференциях: Международная студенческая научная конференция «Слово в языке, речи, тексте» (2019 г.), XI Международная научно-практическая конференция «К вершинам познания» (2021 г.).

ABSTRACT

Total volume of the thesis – 74 pages of computers typesetting. Number of sources used – 24.

Key words: YOUTH SOCIOLECT, THE LANGUAGE OF THE YOUTH PRINT PRESS, SLANGISMS, VARVARISMS, OCCASIONALISMS, EMOTIONAL SEMIOTIC SPECIFICS, JARGON, ARGO, MEDIATEXT, YOUTH, TEENAGES PERIOD, YOUTH PERIOD, YOUTH PERIOD I, YOUTH PERIOD II, PERECHODNI VOZRAS, ZNAMYA UNOSTI, CHYRVONAYA ZMENA.

The relevance of the research is determined by the need to study the language of young people (slangisms, varvarisms), which reflects the trends in the modern language, all the processes of change in society and has an impact on subsequent generations.

The object of the research is youth slang, varvarisms in the modern print media of Belarus (newspapers «Perechodni vozrast» (PV), «Chyrvonaya zmena» (CHZ), «Znamya unosti» (ZU)).

The subject of the research is the stylistic aspect of the language of the youth press.

The purpose of the research is to consider the phenomenon of the language of youth in the press; to reveal the sources of its formation; to show the stylistic function of the youth language in the media.

Methodological basis: whole sample method, descriptive-analytical method, comparative-comparative method.

Practical significance of the research: identification of the reasons for the use and functioning of the language of youth based on the analysis of modern mass media («Perechodni vozrast», «Chyrvonaya zmena», «Znamya unosti»).

The thesis is an independent research conducted by the author. The interim results of the research were presented at scientific and practical conferences: the International Student Scientific Conference «Words in Language, Speech, Text» (2019), the XI International Scientific and Practical Conference «To the verses of knowledge» (2021).

УВОДЗІНЫ

Сродкі масавай інфармацыі маюць шырокі тэматычны дыяпазон: журналісты не толькі публікуюць цікавыя матэрыялы з дадатковымі парадамі, але і ставяць сваёй мэтай праінфармаваць грамадства пра актуальныя падзеі, зрабіць аналіз сацыяльных праблем, а таксама выявіць тэндэнцыі развіцця культуры. Маладзёжныя СМІ імкнуцца стаць бліжэй да чытача, таму выкарыстоўваюць розныя метады і прыёмы ўздзеяння на сваю мэтавую аўдыторыю.

З развіццём прэсы, тэлебачання, радыё, інтэрнэт-тэхналогій паняцце *слэнг* страчвае сваё першапачатковае значэнне, якое заключалася ў наступным: *слэнг* – гэта словы і выразы, якімі карыстаюцца людзі пэўных узроставых груп, класаў ці прафесій. Сапраўды, зараз вызначэнне слэнгу іншае. *Слэнг* – гэта словы і выразы, якія ўжываюцца ў сучаснай мове, але лічацца непажаданымі для выкарыстання ў літаратурнай мове. Маладзёжны слэнг з’яўляецца паказчыкам развіцця грамадства і асаблівай формай мовы, якая адлюстроўвае ўсе працэсы змен у грамадстве і аказвае ўплыў на моладзь. Акрамя слэнгізмаў выкарыстоўваюцца і іншыя моўныя адзінкі, сярод якіх пераважнае месца займаюць *варварызмы* (часцей за ўсё *англіцызмы*). «*Варварызм* – замежнае слова або выраз, механічна, у нязменным выглядзе, уключанае ў маўленне, якое парушае яго чысціню» [20, с. 56]. Трэба заўважыць, што маладзёжны слэнг і варварызмы адлюстроўваюць тэндэнцыі ў сучаснай мове, таму ўзнікае неабходнасць даследаваць гэтыя з’явы, што і падкрэслівае **актуальнасць** навуковай працы.

Даследаванне маладзёжнай мовы ўяўляе сабой надзённую, сур’ёзную і значную задачу, таму што СМІ ў працэсе перадачы інфармацыі заўсёды ўздзейнічаюць на фарміраванне светаўспрымання і мыслення чалавека, яго культурных адносін.

Прадметам дадзенай працы з’яўляецца стылістычны аспект мовы маладзёжнай прэсы, а **аб’ектам** даследавання – маладзёжны слэнг, варварызмы ў сучасных друкаваных СМІ Беларусі (газеты «Переходный возраст» (ПВ), «Чырвоная змена» (ЧЗ), «Знамя юности» (ЗЮ)).

Мэта навуковага даследавання: разгледзець з’яву мовы моладзі ў прэсе, раскрыць крыніцы яе фарміравання і паказаць стылістычную функцыю маладзёжнай мовы ў матэрыялах СМІ.

Задачы працы:

- 1) прааналізаваць навуковыя выданні па тэме дыпломнай работы;
- 2) вызначыць месца слэнгавай лексікі ў сучасных сродках масавай інфармацыі;

3) апісаць крыніцы фарміравання мовы моладзі, каб зрабіць выснову аб фактарах яе існавання і развіцця.

Яскравай рысай мовы моладзі з'яўляецца слэнг. Існуюць розныя меркаванні наконт беларускага маладзёжнага слэнгу. Паводле аднаго з іх, беларускі слэнг з'яўляецца элементам апазіцыйнай культуры. Паводле другога меркавання, маладзёжны слэнг ажыўляе беларускую мову, надае ёй экспрэсіўна-эмацыянальную афарбоўку. Хутка ён абнаўляецца ў залежнасці ад змены пакаленняў, бо кожнае пакаленне мае свае асаблівасці ненарматыўнай лексікі. Маладзёжны слэнг, акрамя лексічнага, уяўляе сабой і фразеалагічны пласт, чым дэманструе вялікую значнасць.

Метады даследавання:

- метады суцэльнай выбаркі;
- апісальна-аналітычны метады, які ўключае аналіз і класіфікацыю моўных з'яў;
- параўнальна-супастаўляльны метады, з дапамогай якога даследуюцца і параўноўваюцца моўныя асаблівасці.

Навізна навуковага даследавання вынікае з вызначэння ролі мовы моладзі ў сучаснай прэсе і яе функцыянавання на прыкладзе матэрыялаў газет «Переходный возраст» (ПВ), «Знамя юности» (ЗЮ), «Чырвоная змена» (ЧЗ) за 2019–2021 гг.

Практычная значнасць дыпломнай работы апасродкавана неабходнасцю выяўлення прычын ужывання і функцыянавання мовы моладзі на аснове аналізу сучасных сродкаў масавай інфармацыі («Переходный возраст», «Знамя юности», «Чырвоная змена»).

Тэарэтычная база дыпломнай работы: даследаванні М. Авярчука, Э. М. Берагоўскай, В. А. Анішчанкі, А. Л. Левашовай, В. Бойка, Л. Т. Касперавай, С. В. Зелянко, Л. Г. Шасцярнёвай, С. І. Левікавай, М. І. Цікоцкага, А. Н. Каляснічэнкі і інш.

Эмпірычная база навуковага даследавання: публікацыі друкаваных маладзёжных сродкаў масавай інфармацыі: «Переходный возраст» (ПВ), «Знамя юности» (ЗЮ), «Чырвоная змена» (ЧЗ).

Абмежаванні навуковай працы: даследаванні эмпірычнага матэрыялу (маладзёжных друкаваных сродкаў масавай інфармацыі), на падставе якіх былі вызначаны спосабы ўтварэння і функцыянавання мовы маладзёжнай прэсы, што абумоўлена аб'ёмам працы.

Структура дыпломнай работы складаецца з тытульнага ліста, зместу, уводзінаў, 2 глаў, заключэння, спіса выкарыстанай літаратуры. Аб'ём работы: 68 старонак.

Дыпломная работа ўяўляе сабой самастойна праведзенае аўтарам даследаванне. Прамежкавыя вынікі даследавання былі прадстаўлены на

навукова-практычных канферэнцыях: Міжнародная студэнцкая навуковая канферэнцыя «Слова ў мове, маўленні, тэксце» (2019 г.), XI Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Да вершыняў пазнання» (2021 г.).

ГЛАВА 1 МОВА МАЛАДЁЖНОЙ ПРЭСЫ

1.1 Моладзь як сацыяльная група

Перш, чым разглядаць асаблівасці мовы, трэба вызначыць, што разумеюць пад тэрмінам «моладзь» і каго адносяць да гэтай групы людзей. Васіль Якаўлевіч Суртаеў у сваёй манаграфіі «Молодёжь и культура» сцвярджае наступнае: «Моладзь – гэта сацыяльная ўзроставая група людзей (падчас да 30 гадоў), з аднаго боку, яны ўтрымліваюць у сабе вынікі ўплыву розных фактараў, у цэлым уяўляюць ужо сфарміраваныя асобы, з другога боку – іх каштоўнасці застаюцца гнуткімі, схільнымі да розных уздзеянняў. Жыццёвы вопыт гэтай групы не багаты, уяўленні аб маральна-этычным значэнні часта канчаткова не вызначаны» [18, с. 152]. Трэба дадаць, што яна неаддзяліма ад грамадства і з’яўляецца важнай яе часткай са сваімі псіхалагічнымі, культурнымі, сацыяльнымі ўласцівасцямі і паводзінамі.

Доўгі час узроставыя рамкі маладзёжнай групы вызначаліся ад 16 да 30 гадоў. Але зараз яны былі зменены – ад 14 да 35. Пашырэнне гэтых межаў абумоўлена аб’ектыўнымі працэсамі ў развіцці асобы. Па-першае, адбываецца больш ранняя сацыяльная сталасць: падлетак можа пачынаць працоўную дзейнасць ужо з 14 гадоў. Па-другое, падаўжаюцца тэрміны прафесійнага навучання, сацыяльна-палітычнай адаптацыі, стабілізацыі сямейна-бытавога статусу. У кожнай краіне ўзроставыя рамкі вар’іруюцца. Так, у Рэспубліцы Беларусь моладдзю прынята лічыць людзей ва ўзросце ад 14 да 31 года, а ў Расійскай Федэрацыі – ад 14 да 35.

Да асаблівасцяў маладзёжнай групы можна аднесці наступныя:

- *дынамічнасць* (у пошуках сябе яны мяняюць розныя віды дзейнасці і захапленні, спрабуюць нешта новае, вызначаюць сваю ролю ў жыцці і грамадстве);
- *фарміраванне сацыяльнага статусу* (але гаворка ідзе аб набытым становішчы, бо прыроджаны і прадпісаны статусы чалавек атрымлівае значна раней. Да набытага адносяцца пасада, пост і ўсё тое, што дасягаецца сваімі сіламі);
- *высокая сацыяльная мабільнасць* (магчымасць змены свайго сацыяльнага становішча);

- *пашырэнне дыяпазону сацыяльных роляў* (падлетак можа быць сынам/дачкай, братам/сястрой, вучнем/вучаніцай, студэнтам/студэнткай, спартсменам/спартсменкай, алімпіяднікам/алімпіядніцай і г. д. Чалавек адзін, а сацыяльных роляў у яго можа быць некалькі);
- *сацыяльна-псіхалагічныя ўласцівасці* (фарміраванне характару і тэмпераменту, схільнасць да грамадскага ўплыву, актыўнасць, максіmalізм, няўстойлівая псіхіка, унутраныя супярэчнасці, імкненне вылучыцца з натоўпу і пазначыць сябе як цэласную асобу).

Моладзі ўласціва аб'ядноўвацца ў кампаніі. Некаторыя з іх нават вылучаюцца ў асобныя групы – так званыя маладзёжныя субкультуры, якія маюць асаблівы стыль, мову, спецыфічныя паводзіны і каштоўнасці, перавагу ў акрэсленым жанры музыкі, «бунт» супраць астатніх (людзей, якія іх не разумеюць). Іх класіфікуюць наступным чынам:

- *аб'яднанні* (гендарныя, творчыя, этнічныя, палітычныя, спартыўныя, рэлігійныя і інш.);
- *час узнікнення*;
- *стаўленне да грамадства* (талерантныя, нігілістычныя, негатыўныя, агрэсіўныя);
- *магчымасць самавыяўлення* (альтэрнатыўныя, эпатажныя, агрэсіўныя, сацыяльныя);
- *каштоўнасці* (імкненне да індывідуальнасці, творчае самавыяўленне, жаданне духоўна развівацца, цяга да рызыкі і прыгод і інш.).

А. Л. Левашова [13, с. 148] ў артыкуле «Типология молодежных субкультур в современном российском обществе» вылучае *інгрупы і аўтгрупы*. Да першай адносяць групы, з якімі малады чалавек сябе атаясамлівае, яны блізкія для яго па інтарэсах, да другой – групы, у якіх, наадварот, чалавек адчувае адрозненні ад сваіх светапоглядаў, ён не належыць і не далучаецца да гэтых груп. Таксама адзначаецца адрозненне і па спецыфіцы паводзін членаў групы:

- *«прасацыяльныя»* – групы, якія не нясуць пагрозу грамадству, а, наадварот, адлюстроўваюць пазітыўнасць і гатоўнасць дапамагаць;
- *асацыяльныя* – групы, якія дэманструюць крытычнасць у адносінах да асноў грамадства, але гэтак супрацьстаянне не носіць надзвычайнага характару;
- *антыасацыяльныя* – групы, у якіх не толькі падвяргаюць крытыцы грамадскія парадкі і асновы, але і імкнуцца іх знішчыць» [13, с. 148].

Не ўсе маладыя людзі далучаюцца да субкультур, але яны маюць шмат агульнага: імкненне вылучыцца і развіваць свой творчы патэнцыял, юнацкі максіmalізм, перавага ў нейкім жанры музыкі, пошук сябе, сваіх здольнасцей і месца ў свеце і выкарыстанне асаблівай «мовы», зразумелай толькі для «сваіх», – слэнгу.

«Узмацненне экспрэсіўнасці ў маўленні моладзі ўзнікае за кошт нізкіх сфер мовы. У публіцыстычных тэкстах мова ўсё больш набліжаецца да так званага гарадскога прастомаўя ў яго новай якасці і новым разуменні: простая гаворка, г. зн. разняволеная, неабмежаваная сістэмна-моўнымі, этычнымі або эстэтычнымі нормаў» [23, с. 83].

Каб быць бліжэй да сваёй мэтавай аўдыторыі, больш разумець яе, сродкі масавай інфармацыі таксама выкарыстоўваюць «мову» моладзі, што дазваляе атрымаць давер і стаць аўтарытэтай крыніцай. М. Авярчук, разглядаючы маладзёжны часопіс «34 MULTIMEDIA MAGAZINE» заўважыў: «Стыль маўлення – такі ж маладзёжны і альтэрнатыўны. На старонках часопіса сустракаем слэнгавыя словы, вульгарызмы, размоўную лексіку. Гэта можна патлумачыць тым, што выданне скіравана на канкрэтных рэцыпіентаў, на іх адэкватнае ўспрыняцце інфармацыі. Адрасатам маўлення з’яўляецца малады чалавек, таму найбольшага эфекту можна дасягнуць праз яркую і экспрэсіўную лексіку (у тым ліку слэнг)» [2, с. 3].

Мова маладзёжных сродках масавай інфармацыі прэтэндуе на ролю заканадаўцы маўленчых паводзін моладзі, але слэнг як неад’емны кампанент дыскурсу маладзёжных СМІ не можа быць узорам для пераймання, арыенцірам для захавання моўнай нормы, таму што па сваіх камунікатыўных задачах, па мэтавых устаноўках заўсёды будзе выходзіць па-за межы нормаў, як моўных, так і этычных.

Трэба зразумець, што ў сучасных умовах развіцця інфармацыйных працэсаў сродкі масавай інфармацыі павінны хутка трансфармавацца, з-за чаго накладваецца адбітак на змяненні светапоглядаў моладзі, якой уласціва быць схільнай да чужых думак. «Да моманту шчыльнага дыялогу маладога чалавека і медыя, не кожны малады чалавек валодае развітой здольнасцю да крытычнага мыслення пры спажыванні медыякантэксту і аналізу атрыманай інфармацыі, якая незаўсёды можа быць дакладнай. Перавага пэўных медыя можа ўспрымацца як прыналежнасць або асацыяванне сябе з пэўнай групай, або як спосаб фарміравання ўласнай ідэнтычнасці. Актуальнасць набіраюць спосабы паднясення эксклюзіўнай інфармацыі... Кантэнт становіцца дзейснай магчымасцю заявіць: “Я асаблівы”, “Звярніце на мяне ўвагу” і г. д.» [9, с. 181–182].

Л. Т. Касперава [8, с. 423] дзеліць моладзь на некалькі груп, кожная з якіх будзе ўспрымаць публіцыстычныя тэксты па-рознаму.

1. Падлеткавы перыяд (14–16 гадоў). У гэты перыяд псіхіцы чалавека ўласцівы ўзбуджальнасць, эйфарыя, эмпатыя, з’яўленне страху: на першае месца асноўных жыццёвых патрэб выходзіць неабходнасць у разуменні і прызнанні. У гэтым узросце адбываецца развіццё рэфлексіі: падлеткі аналізуюць падзеі, з якімі сутыкаюцца, знаходзяць творчыя неардынарныя

спосабы вырашэння праблем. У іх толькі пачынаецца перыяд станаўлення светапогляду, з'яўляецца ўласная лінія паводзін, жаданне падабацца, быць успрынятымі сваімі аднагодкамі. Яны мяняюцца: знешні выгляд, характар, каштоўнасці, захапленні. Бясспрэчны факт, што з усіх груп менавіта на гэтую сродкі масавай інфармацыі аказваюць асаблівы ўплыў, выконваючы асноўную функцыю ўздзеяння. Бо з дапамогай медыятэкстаў у падлеткаў з'яўляецца дасведчанасць аб грамадстве і наваколлі.

2. Юнацтва (17–20 гадоў). У гэтым узросце псіхалагічныя асаблівасці ўжо сфарміраваны. Але калі юнак пакідае школу, ён перажывае ўнутраны крызіс, звязаны з уступленнем у дарослае жыццё і неабходнасцю несці адказнасць за свае ўчынкі. Для некаторых прыняцце рашэння можа быць складаным: страх памыліца, няведанне сваіх моцных бакоў – вельмі цісне на іх, робіць няўпэўненымі ў сабе. Безумоўна, для сучасных юнакоў і дзяўчат сапраўды на першым месцы могуць стаяць атрыманне адукацыі альбо пошук працы і служба ў войску. Калі ў моладзі ёсць нейкі негатыўны вопыт зносін, з'яўляецца рызыка стаць ахвярай агрэсіўных групіровак, рэлігійных сект, наркотыкаў. Гэта ўзрост, калі любыя выказванні ўспрымаюцца з пазіцыі крайняга максімалізму. Публіцыстычныя тэксты таксама аказваюць моцны ўплыў на юнакоў.

3. Маладосць I (20–23 гады). Для гэтай групы людзей характэрна, у першую чаргу, самастойнасць. Бацькі могуць дапамагаць ім, падтрымліваць іх ідэі і мары, але маладыя людзі ўжо самі вызначаюць будучы лёс і свае магчымасці. Яны працягваюць атрымліваць прафесійную, сярэдне-спецыяльную ці вышэйшую адукацыю (альбо другую/дадатковую), фарміруюць ідэалы, плануюць будучае жыццё, шукаюць працу, пажадана прэстыжную, каб больш зарабляць, забяспечыць сябе і дапамагаць бацькам і родным, засвойваюць прафесію, наладжваюць зносіны з рознаўзроставым калектывам.

4. Маладосць II (24–30 гадоў). Для іх вельмі важна і неабходна зацвердзіць свае жыццёвыя прыярытэты, рэалізаваць планы ў прафесійным і асабістым жыцці. У гэты перыяд для моладзі характэрна магчымасць вялікай працаздольнасці і авалоданне новымі навыкамі. У сучасным свеце на першым месцы знаходзіцца прафесійная рэалізацыя, самаразвіццё, ствараць сям'ю маладыя людзі не спяшаюцца.

Трэба адзначыць, што павучальная танальнасць журналіста маладзёжных сродкаў масавай інфармацыі ў сучасных умовах абсалютна безвыніковая. Маладыя людзі (сюды адносяцца групы маладосць I, маладосць II) ставяцца скептычна да таго, што пішуць карэспандэнты, правяраюць інфармацыю, чытаюць навіны з розных крыніц, таму яны патрабуюць абгрунтавання таго ці

іншага пункту гледжання, ім неабходна даказаць правільнасць прапанаванага выбару.

Даследчыкі сведчаць: «Пашырэнне ўзроўню кругагляду адбываецца за кошт развіцця тэхналогій і жадання першым даць інфармацыю. Кантэнт пастаянна змяняецца, падобная ўласцівасць СМІ і дыктуе маладому чалавеку патрабаванні адпавядаць. Павышэнне або імкненне да павышэння ўласнага інтэлектуальнага ўзроўню маладога медыйшчыка адбываецца з-за надрукаванага матэрыялу, які змяняе, у тым ліку, узровень масавай культуры. Імкненне да стварэння праектаў дыктуецца тым, што маладзёжныя медыя працуюць па прынцыпах інфармацыйнай адкрытасці, выступаюць у якасці партнёраў паміж дзяржавай, грамадствам і моладдзю, дэманструюць разнастайнасць магчымасцяў. Падобная адкрытасць удзельнікаў маладзёжных медыя дазваляе ім не толькі развівацца з прафесійнага пункту гледжання, але і актыўна далучаць моладзь праз СМІ ва ўзаемадзеянне з органамі ўлады» [7, с. 181].

Існуюць і адмоўныя бакі ўплыву сродкаў масавай інфармацыі на фарміраванне каштоўнасцей, светапогляду моладзі. Сярод іх можна вылучыць:

- павярхоўнасць ведаў, якія атрымліваюць маладыя людзі пры чытанні публіцыстычных тэкстаў;

- недакладнасць інфармацыі (СМІ нясе адказнасць за звесткі, якія прадастаўляюць, але не заўсёды правярае факты);

- схільнасць да візуальнага ўспрымання тэксту;

- прапаганда спрэчных альбо памылковых прынцыпаў.

Такім чынам, моладзь з'яўляецца сацыяльнай групай, якая мае свае характарыстыкі, псіхалагічныя і фізічныя асаблівасці. Паводле меркавання Л. Т. Касперавай яе можна падзяліць на чатыры групы, і на кожную з іх сродкі масавай інфармацыі будуць аказваць уздзеянне. Дзякуючы развіццю высокіх тэхналогій і некрытычнай успрымальнасці розных відаў інфармацыі маладыя людзі зацікаўлены быць у курсе справы, ведаць усе апошнія навіны. Але варта ўлічваць, што такое часцей не прыводзіць да паглыбленага вивучэння, а носіць павярхоўны характар. Аднак паступова ў моладзі развіваецца крытычнае мысленне, і яны спрабуюць разабрацца ў тым, што адбываецца, паглядзець на праблему з другога боку. Трэба дадаць, што «змены асноўных характарыстык маладзёжнага аспекту публіцыстычнага дыскурсу за апошнія дваццаць гадоў абумоўлены зменай грамадска-палітычнай сістэмы, эканамічнага курсу і культурнай пераарыентацыяй» [8, с. 423].

Лексічнай асаблівасцю маладзёжнай прэсы з'яўляецца актыўнае ўжыванне *слэнгу*. Журналісты тлумачаць гэта неабходнасцю гаварыць з маладымі людзьмі «на іх мове». Разгледзім гэтую з'яву падрабязней.

1.2 Фарміраванне і развіццё маладзёжнага слэнгу

1.2.1 «Жаргон» і «арго» як першыя абазначэнні мовы моладзі на розных этапах яе развіцця

Маладзёжны сацыяльны дыялект пачынае фарміравацца з *лексіка-фразеалагічнага* складу розных школьных *жаргонаў* у XIX стагоддзі. «Гэты гістарычны пласт лексікі, які ствараецца не адным пакаленнем навучэнцаў, адлюстроўвае варыятыўнасць і карпаратыўнасць школьнага жаргону (існаванне семінарскага, кадэцкага, інстытуцкага, ліцэйскага, гімназічнага і студэнцкага). Гэтыя жарганізмы таксама адлюстроўваюць уплыў замежных моў, якія выкладаюцца ў навучальных установах: у духоўных школах – лацінскага і грэцкага, у жаночых інстытутах – французскага, у вышэйшай школе – нямецкага» [14, с. 92].

Паводле меркавання В. А. Анішчанкі, напэўна, першым вызначэннем маладзёжнага жарганізму было *Гогалеўскае слова «тэхнічнае»*, якое падкрэслівала абмежаваную сферу выкарыстання. У 1862 годзе ў сваіх мемуарах Мікалай Васільевіч апісвае шэраг слоў, якія ўжываліся толькі кадэтамі. «Дарэчы згадаць аб некаторых тэхнічных словах, якія мелі права грамадзянскасці ў адным толькі корпусе, і, наколькі мне вядома, не трапілі ні ў адзін слоўнік... *Кунька* – гэтым словам называўся ўдар у галаву сярэднім пальцам сціснутага кулака... *Бляха* – удар у галаву ўсей далонню... *Фарфорачка* – так называўся зусім асаблівы арыгінальны ўдар: вялікі палец упіралі ў галаву і потым, хутка праводзячы ім па галаве, апускалі кулак, з-за чаго адбываўся падвойны боль: ад удару кулаком і слізгацення пальцам»¹ [3, с. 13]. Гэта сведчыць пра тое, што маладзёжная мова з'явілася не ў сучаснай рэчаіснасці, а ўжо ў XIX стагоддзі і была сферай ужывання «тэхнічных» слоў, якія выкарыстоўваліся толькі ў кадэцкім асяроддзі, абазначалі бязлітасныя забавы навучэнцаў, мелі негатыўную афарбоўку.

А. М. Афанасьеў, збіральнік фальклору, літаратуразнаўца і гісторык, нават выдзяліў асаблівы слоўнік – «тэхнічная мова школьнікаў», і ўключыў у яго жаргонныя словы, якія дапамагалі яму перадаць «мясцовы каларыт». Але Д. К. Зяленін, дыялектолаг і фалькларыст, не лічыў маладзёжныя жаганізмы мовай. У артыкуле «Семінарскія словы ў рускай мове» ён пісаў, што ў школах (асабліва ў закрытых навучальных установах) ёсць зараджэнні гэтай мовы, так званыя тэхнічныя выразы.

¹ Заўвага. Цытата з успамінаў М. В. Гогаля была ўзята з манаграфіі В. А. Анішчанкі «Генезис и функционирование молодежного социолекта в русском языке национального периода».

«У якасці прыкладу Д. К. Зяленін прыводзіць “створаныя школьным жыццём” тэрміны: *плюсаваць, прасіць плюс* “за адсутнасцю свайго тытуню, прасіць таварыша пакінуць палову папяросы ці вялікі недакурак, якім можна было б яшчэ раз ці два “зацягнуцца””, *юхта* “экзамен”, *паваліцца, скаліцца* “не здаць экзамен”, *прапампавачь* “прагуляць, таемна ад начальства, урок ці іншую якую павіннасць”, *уцерці акуляр* “падмануць”, *антыдраль, антыплеш* “паперка з выпіскамі, па якой ухітраюцца адказваць на іспытах”, *заплюсавачь кнігу* “ўмовіцца адносна атрымання кнігі, як толькі яна вызваліцца” і інш.» [3, с. 16].

Бадуэн дэ Куртэнэ, рускі лінгвіст польскага паходжання, у артыкуле «Мова і мовы» вылучае мовы грамадскіх класаў, званняў і раёстваў, мовы жанчын і мужчын, мовы розных пераходных палажэнняў і ўзрастаў, сярод якіх і моладзь (студэнты, інстытуткі, гімназісты, семінарысты). Ён выдзяляе таемныя і паўтаемныя жаргоны, якімі карыстаюцца не толькі студэнты і гімназісты, але і злодзеі, ашуканцы, хуліганы і злачынцы. Для яго **жаргон = мова**. «Падобную лінгвістычную тэндэнцыю адлюстроўваюць таксама літаратурныя помнікі канца XIX стагоддзя, у якіх асабліва сці словаўжывання школьнікаў характарызуюцца не толькі праз кампанент “мова” (кадэцкая мова, бурсацкая мова, школьная мова і г. д.), але і з выкарыстаннем абазначэння “жаргон”» [3, с. 23].

Але шырокую ўвагу мовазнаўцаў маўленне моладзі прыцягвае да сабе толькі ў 1920–1930 гады ў перыяд рэфармацыі сістэмы адукацыі, для якога характэрны скасаванне дарэвалюцыйнага падзелу школ і ўсталяванне сумеснага навучання дзяўчынак і хлопчыкаў. «Рэвалюцыя і грамадзянская вайна спарадзілі войска беспрытульнікаў, і школьная мова ў сілу вядомых прычын падвяргалася ўплыву блатной музыкі, астрожскага жаргону. <...> За аргатычнымі фразеалагізмамі замацоўваецца непарыўная сувязь са злачыннасцю і правапарушальнікамі, а абазначэнне жаргон набывае негатыўную, зніжаную афарбоўку» [3, с. 24–25].

Акрамя *жаргону* даследчыкі таксама вылучаюць тэрмін **арго**, які ўпершыню ў айчынай навуцы з’яўляцца ў 60-х гадах XIX стагоддзя. Яго запазычанне адбываецца з французскай мовы (як і жаргону), і, як мяркуюць даследчыкі, уяўляе сабой мову зладзейскага рамяства. Гэтую думку пацвярджае і А. Ліпатаў, доктар філалагічных навук, прафесар. «Ва Францыі тэрмін *арго* як абазначэнне зладзейскай мовы быў вядомы ўжо ў XIV–XV стагоддзях; з сярэдзіны XIX стагоддзя значэнне яго пашыраецца, і ён пачынае прымяняцца не толькі для абазначэння лексікі дэкласаваных элементаў, але і для фамільярна-гутарковай мовы парыжан, для розных жаргонаў» [3, с. 32].

Прафесар Д. С. Ліхачоў выдзяляе адметную рысу гэтага тэрміна – сацыяльную замкнёнасць, ілюструючы яе спецыфікай зносін не толькі ў коле

асоб пэўнай прафесіі, але і ў навучальных установах. Даследчык падкрэслівае, што *арго* можа выкарыстоўвацца не толькі ў прафесійным альбо зладзейскім асяроддзі, але і ў школьным. Школьнік не будзе выкарыстоўваць аргатычныя словы ў размове з бацькамі ці настаўнікамі, толькі са сваімі сябрамі. Вучоны лічыць, што аргэ «ёсць свайго роду грамадскі жэст, які сімвалізуе “мужнае”, грэблівае, насмешлівае, “крытычнае” стаўленне да рэчаіснасці. Рэалізацыю падобнага стаўлення ў школьным асяроддзі Д. С. Ліхачоў бачыць у стварэнні мянушак для выкладчыкаў» [3, с. 34].

Некаторыя даследчыкі (В. Вінаградаў, Ю. С. Сарокін) мяркуюць, што *арго* і *жаргон* – сінанімычныя паняцці, другія (Л. І. Скварцоў) з’яўляюцца прыхільнікамі размежавання тэрмінаў.

Згодна з класіфікацыяй сацыяльных дыялектаў лінгвіста В. Д. Бандалетава аргатычныя словы можна падзяліць на некалькі груп у залежнасці ад іх прызначэння, моўных прыкмет і ўмоў функцыянавання:

- 1) «уласна прафесійныя “мовы” (дакладней – лексічныя сістэмы), напрыклад, рыбацоваў, паляўнічых..., а таксама іншых промыслаў і заняткаў;
- 2) *групавыя, або карпаратыўныя, жаргоны* напрыклад, навучэнцаў, студэнтаў, спартсменаў, салдат і іншых, галоўным чынам маладзёжных калектываў;
- 3) *умоўныя мовы (арго) гандляроў* і блізкіх да іх сацыяльных груп;
- 4) *жаргон (арго) дэкласаваных*» [3, с. 37].

Трэба адзначыць, што ў апошняй чвэрці XX стагоддзя ў айчынай лінгвістыцы замацоўваюцца наступныя абазначэнні:

- *жаргон* як лексіка ўзроставых сацыяльных груп (маладзёжны);
- *арго* як лексіка дэкласаваных груп (крымінальнае).

«У шэрагу сучасных пазначэнняў маладзёжнага маўлення (жаргон, аргэ, слэнг) *слэнг* з’яўляецца самым познім. Калі тэрміны “*жаргон*” і “*арго*”, якія родам з французскай сацыялагічнай школы, асвойваліся рускай мовай пачынаючы з XIX стагоддзя, то тэрмін *слэнг*, англійскага паходжання (slang), увайшоў у айчыныя навуковы лінгвістычны абарот толькі ў 1960-я гады» [3, с. 39]. Але, як заўважае А. Ліпатаў, нягледзячы на больш познія даследаванні ў параўнанні з аргатызмамі і жарганізмамі, неабходна звярнуцца і да гістарычных вытокаў маладзёжнага слэнгу, каб зразумець гэтую моўную з’яву.

1.2.2 Паняцце «слэнг», асаблівасці і фарміраванне маладзёжнага слэнгу

У навукоўцаў няма адзінага погляду на паняцце *слэнг*. Некаторыя вучоныя разглядаюць *слэнг* як сінонім паняцця *жаргон*. Таму не прызнаюць існавання маладзёжнага слэнгу, як самастойнай катэгорыі. Так, напрыклад, лічыць даследчык І. Р. Гальперын. Шмат вучоных у галіне рускага і

беларускага мовазнаўства разглядаюць тэрмін у якасці сіноніма не толькі да слова *жаргон*, але таксама і да слова *сацыяльны дыялект*. А. Г. Барысава-Лукашанец, А. Н. Мазурава, Л. А. Радзіхоўскі вызначаюць паняцце *слэнг* як «разнавіднасць мовы, якой карыстаюцца прафесіянальныя групы і сацыяльныя праслойкі людзей, аб'яднаных агульнасцю інтарэсаў, звычаяў, заняткаў, сацыяльнага становішча» [1, с. 266].

Але ёсць даследчыкі, якія вылучаюць *слэнг* у больш шырокае паняцце, у якое ўваходзіць лексіка, што выкарыстоўвалася ў спецыяльнай або прафесійнай групе і адлюстроўвала светапогляд гэтых груп. Пашыраючы арэал выкарыстання, светапогляд становіцца *інтэржаргонам*. Так лічаць наступныя даследчыкі: Т. А. Золатава, В. А. Хамякоў, Ю. К. Валашын, В. В. Хімік, А. Д. Швейцер, Н. А. Арлова, С. І. Левікава і іншыя.

Існуе думка А. Н. Калеснічэнкі, кандыдата эканамічных навук, прафесара, які сцвярджаў, што «*слэнг* – гэта зразумелыя большасці носьбітаў мовы словы, якія маюць больш адкрыты характар у параўнанні з *жаргонам* і *арго*, аднак абмежаваны нефармальнымі зносінамі» [10, с. 3]. Акрамя прафесара А. Каляснічэнкі, меркавання, што *слэнг* з'яўляецца самастойнай катэгорыяй, прытрымліваліся і іншыя даследчыкі, сярод якіх А. І. Бяглова, Т. Г. Нікіціна, Э. М. Берагоўская.

Можна зрабіць выснову, што «*слэнг* – гэта эмацыйнальна-афарбаваная лексіка гутарковага стылю, якая адрозніваецца ад агульнапрынятай унармаванай лексікі і якой карыстаюцца некаторыя сацыяльныя супольнасці людзей, субкультуры» [1, с. 267]. *Слэнг* разглядалі нават як маўленчую асаблівасць розных пакаленняў людзей. Да асноўных асаблівасцей маладзёжнага *слэнгу* адносяцца:

- розныя канатацыі;
- экспрэсіўнасць;
- функцыянаванне пераважна ў вусным маўленні;
- метафарычнасць.

Ёсць розныя думкі і меркаванні наконт лексічнага значэння паняцця *слэнг*, зразумела і тое, што разнавіднасці *слэнгу* некадыфікаваныя, адпавядаюць гутарковаму стылю. Гэта падкрэслівае актуальнасць вывучэння пытання функцыянавання феномену *маладзёжнага слэнгу*.

Больш падрабязна маладзёжны *слэнг* разглядалі расійскія вучоныя і даследчыкі, сярод якіх патрэбна вылучыць М. А. Грачова, К. К. Агузарава, Т. Г. Нікіціна, В. В. Хімік, С. І. Левікава і некаторых іншых. Яны звярталі ўвагу на субкультурныя адгалінаванні, асаблівасці субкультурных *слэнгаў*, але вызначылі, што маладзёжны *слэнг* адносіцца да культурна-гістарычнай асаблівасці эпохі ХХ – пач. ХХІ ст. у якасці з'яўлення ў гэтую эпоху новай сацыяльна-дэмаграфічнай групы, якая не існавала ў папярэдніх эпохах –

моладзі. Зразумела, што раней таксама жылі маладыя людзі. Аднак не было вылучэння моладзі як сацыяльнай групы, якая знаходзілася ў прамежкавым становішчы паміж дзяцінствам і даросласцю. Гэтае няпэўнае становішча маладых людзей, калі дзецьмі яны ўжо не могуць быць, але яшчэ не сталі дарослымі, паводле меркавання С. І. Левікавай, да «з'яўлення моладзевых субкультур як сацыяльны прастор, дзе маладыя людзі маюць магчымасць самарэалізавацца і адпрацаваць сацыяльныя ролі» [12, с. 168]. У такім становішчы і з'яўляюцца ўмовы для выкарыстання маладзёжнага маўлення, накіраванага на тое, каб «свае» разумелі адзін аднаго, а «чужыя» наадварот. Маладзёжны слэнг выкарыстоўваецца рознымі носьбітамі, як прадстаўнікамі субкультур, так і несубкультурнымі маладымі.

Паводле навуковых прац рускіх лінгвістаў С. І. Левікавай і В. В. Хімік, ёсць некалькі *адрозненняў маладзёжнага слэнгу ад іншых*:

1. Маладзёжны слэнг вельмі зменлівы, у адрозненне ад іншага слэнгу (*сацыяльны слэнг*: бяздомныя, наркаманы, злодзеі, інтэлігенцыя; *прафесійны*: юрыст, урач, настаўнік) ці жаргону. Патлумачыць проста. «Адны прадстаўнікі маладога пакалення вырастаюць, робяцца дарослымі людзьмі, а іншыя яшчэ толькі сталі падлеткамі, яшчэ толькі збіраюцца ўнесці свой уклад у лексічны і фразеалагічны склад моладзевага слэнгу» [1, с. 268]. Маладзёжны слэнг змяняецца пад уплывам асаблівасцей жыцця наступнага пакалення.

2. Маладзёжны слэнг нікому не навязваецца, ім карыстаецца моладзевая супольнасць, якая валодае неабходнай кадзіроўкай, каб перадаваць інфармацыю.

3. «Маладзёжнаму слэнгу характэрны момант гульні, які праяўляецца ў розных аспектах:

1) сацыяльны аспект гульні – самарэалізацыя за кошт “антыпаводзін”, маніфестацыя апазіцыйнасці, адмаўленне нормы і стэрэатыпаў (у тым ліку ў маўленні: *алды* замест *бацькі*, *туса* замест *кампанія*, *інфа* замест *інфармацыя*, *паці* замест *канцэрт*, *эвэнт* замест *падзея*, *мерапрыемства* і інш.);

2) рэкрэацыйны аспект гульні – неабходнасць псіхалагічнай разняволенасці, адпачынку, моўнай гульні (*драйв* – веселасць, атмасфера глыбокага расслаблення і адпачынку; *LOL* (ад англ. Laughing out loud) – вельмі гучна смяцца; *маздай* нязм., (іран.) – аперацыйная сістэма Windows, ад англ. must die – павінна памерці і інш.);

3) лінгвістычны аспект гульні – выкарыстанне ўсіх магчымасцей вядомай мовы (не толькі роднай!), праверка гэтых лінгвістычных магчымасцей (ад англ. Game – *гульня* ўтвораны слэнгізмы: *гамка*, *пагамулька* – камп'ютарная гульня, *геймер*, *гамер* – чалавек, які часта гуляе ў камп'ютарныя гульні і інш.)» [1, с. 268].

Трэба заўважыць, што найчасцей ужываюць маладзёжны слэнг жыхары адміністрацыйных і культурных сталіц краіны. Моладзь з невялікіх гарадкоў і вёсак карыстаецца слэнгам значна менш, але гэта можа змяніцца, калі яны паступяць ва ўніверсітэт, дзе адбываецца камунікацыя паміж вяскоўцамі і гарадскімі жыхарамі. Такія паводзіны звязаны з жаданнем удзельнічаць у сацыяльнай гульні і стаць «сваім» сярод разняволенай гарадской моладзі.

Што тычыцца беларускай мовы, то ёй зараз не ўласцівы ні сацыяльныя дыялекты, ні вульгарызмы, ні лаянкавыя словы. Беларускія вучоныя і даследчыкі лічаць, што ў мове не назіраецца «экспансія зніжанай лексікі» (у рускай мове з’явілася ў 90-х гадах), таму што беларуская моладзь часцей выкарыстоўвае рускую мову ў сваім маўленні. «Што да творчай інтэлігенцыі, то яна даволі кансерватыўная (у добрым сэнсе гэтага слова), каб “разбаўляць” літаратурную мову...» [15, с. 66]. Аднак гэта не зусім правільная думка, таму што ёсць мультымедычны часопіс (34 MULTIMEDIA MAGAZINE), які даказвае, што сёння варта гаварыць пра фарміраванне маладзёжнага слэнгу і ў беларускай мове. «Што да непалітычнага беларускамоўнага мультымедычнага выдання “34 MULTIMEDIA MAGAZINE”, то асноўныя тэмы, якія ў ім асвятляюцца – гэта альтэрнатыўная музыка, кіно, розныя грамадскія мерапрыемствы, літаратура. <...> Стыль маўлення – такі ж маладзёжны і альтэрнатыўны. На старонках часопіса сустракаем слэнгавыя словы, вульгарызмы, размоўную лексіку ледзь не ў кожным сказе. Гэта можна патлумачыць тым, што выданне скіравана на канкрэтных рэцыпіентаў, на іх адэкватнае ўспрыняцце інфармацыі. Адрасатам маўлення з’яўляецца малады чалавек, таму найбольшага эфекту можна дасягнуць праз яркую і экспрэсіўную лексіку (у тым ліку слэнг). Зразумела, што слэнгавыя словы могуць прывабіць моладзь, а, улічваючы тое, што часопіс беларускамоўны, узвысіць родную мову ў вачах чытача, зрабіць яе сучаснай, моднай» [2, с. 3].

Маладзёжны слэнг – гэта не проста разнавіднасць мовы пэўнай сацыяльнай групы, а своеасаблівы пароль, дзе па стылю жыцця, інтарэсах пазнаюць чалавека, яго жыццёвы вопыт і культурныя асаблівасці мовы. Варта заўважыць, што *маладзёжны слэнг* таксама падзяляецца на наступныя віды:

- *школьны* (прыклады: *фізра* – фізічная культура, *інгліш* – англійская мова, *літра* – літаратура),
- *студэнцкі* (прыклады: *шпоры* – шпаргалка, маленькі лісток з адказамі),
- *ваенны*,
- *камп’ютарны* (прыклады: *адмін* – сеткавы адміністратар, *віснуць* – пра тэхнічную прыладу, якая не працуе),
- *слэнг прадстаўнікоў нефармальных груп* (*готы, панкі, эма, хіпі і г.д.*).

Ёсць шмат прыкладаў выкарыстання слэнгавых адзінак у тэкстах сродкаў масавых інфармацый, дзе «ўжываецца лексіка, якая пераасэнсоўваецца ў маладзёжным асяродку і атрымлівае іншае значэнне» [24, с. 194].

Напрыклад, «асабліва высокачастотнае праяўленне жарганізмаў у матэрыялах СМІ на тэму музыкі, жыцця артыстаў: “фанера” – ‘выкарыстанне музычнага твора пад фанаграму’ “фэн” (тое ж што і “фан”, “фанат”) – ‘прыхільнік’, “профі” – ‘прафесійны выканаўца’, “хіццяра” – ‘папулярны ў пэўны час музычны твор’. (*Противникам «фанеры» надо ходить на похороны – там всегда играют живую музыку. АиФ в Б-си. №40.2005. Многие фэны группы до сих пор считают своим долгом засунуть в рот дуло пистолета... АиФ в Б-си. №41. 2005. Сам Люты – “профи”, якога ў нашай краіне добра ведаюць. ЛіМ. 15.06.2005. Мы и сыграли немного – самые забойные хитяры. МГ. 17.02.2005*)» [24, с. 194]. Больш падрабязна выкарыстанне маладзёжнага слэнгу на прыкладах публіцыстычных тэкстаў будзе разгледжана на прыкладзе газет «Переходный возраст», «Чырвоная змена», «Знамя юности».

Лексічныя адзінкі маладзёжнага слэнгу, паводле думкі А. А. Толкач [19, с. 224], дзеляцца на групы па тэматыцы:

- назвы асоб па сваяцкіх адносінах,
- назвы асоб па родзе дзейнасці,
- назвы частак цела чалавека,
- назвы ежы,
- назвы наркотыкаў і спіртнога,
- назвы адцягненых паняццяў,
- назвы дзеянняў,
- назвы працэсаў, станаў.

Звяртаючыся да гісторыі, вучоныя выдзяляюць 3 этапы фарміравання і развіцця маладзёжных слэнгізмаў:

- Першы этап датуецца **20-мі гадамі ХХ ст.**, калі рэвалюцыя і грамадзянская вайна разбурылі структуру грамадства, спарадзіўшы велізарную колькасць беспрытульнікаў. Падлеткі, юнакі ў размове выкарыстоўвалі “блатныя” словы, якія былі запазычаны са спецыфічнай мовы крымінальнікаў.
- **50-е гады ХХ ст.** Другі этап з’явіўся з-за з’яўлення *стыляг*. «Як адзначае А.Г. Барысава, з’явіўся жаргон *стяляг*. Для членаў такіх груп было характэрна захапленне моднымі рэчамі, заходняй джазавай музыкай» [5, с. 84]. Стылягі – гэта савецкі маладзёжны нефармальны рух 50–60-х гадоў ХХ ст., прадстаўнікоў гэтай субкультуры вылучалі з натоўпу яркае адзенне, адмоўнае станаўленне да некаторых нормаў савецкай маралі, джазавая музыка і *манера размовы (адмысловы слэнг)*.

- Трэці этап – **70–80-я гады XX ст.** – перыяд застою спарадзіў з’яўленне нефармальных маладзёжных аб’яднанняў. Моладзь прыдумалі сваю «мову», якая з’яўлялася сімвалам процістаяння ідэалогіі, прынятай у дзяржаве.

Даследчыкі падкрэсліваюць, што «для вывучэння маладзёжнага слэнгу 70-80-х гадоў у нашым распараджэнні ёсць тры віда матэрыялаў:

- 1) слоўнікавыя спісы, якія выйшлі ў апошняе дзесяцігоддзе (як асобныя выданні, так і лексіконы, якія ўключаны ў працы аб моладзі і яе мове);
- 2) шматлікія матэрыялы з газет і часопісаў, у мове якіх з’яўляецца ўсё больш слэнгізмаў;
- 3) лінгвістычныя анкетныя, запоўненыя інфармантамі-носьбітамі рускай мовы, якія прадстаўляюць цікавую для нас сацыяльна-узроставую групу» [4, с. 33].

Гэта дае падставы даследаваць фарміраванне слэнга як лінгвістычнай з’явы.

1.2.3 Спосабы стварэння функцыянальных адзінак слэнгу

«Фарміраванне слоўніка так званага “сістэмнага” слэнгу адбываецца за кошт тых крыніц і сродкаў, якія ўласцівы мове наогул. Розніца ёсць у спалучэннях і прапорцыях. Паводле меркаванняў Э. М. Берагоўскай, існуе больш за 10 спосабаў стварэння функцыянальных адзінак слэнгу (гэта пацвярджае тэзіс аб пастаянным абнаўленні слоўнікавага складу маладзёжнага слэнгу)» [4, с. 33]:

А) Выкарыстанне **іншамоўных запазычанняў** (выключна англамоўных). «Ёсць некалькі запазычанняў з іншых моў, але іх не шмат. Зафіксавана 2 іспанскія запазычаныя словы: “*заганарыцца* – патаўснецць, *фумарыць* – курыць”; 2 нямецкія словы: “*бундэса*, *бундэсавы* – немцы з ФРГ, *заходнегерманскі*, *кінд* – дзіця”; 1 фінскае слова: “*юкс* – адзін рубель” [4, с. 33]. “Гэты спосаб арганічна спалучаецца з афіксацыяй і накіроўвае на добра ўспрымальную форму слова. Як правіла, гэта парадыйна беларусіфікаваная форма. Напрыклад, *Thank you* – дзякуй – *сянько*, *parents* – бацькі – *прэнты*, *birthday* – дзень нараджэння – *бёздай*, *бірздэй*» [4, с. 33].

Даследчыкі мовы адзначаюць: «З’явіўшыся ў такім гратэскавым абліччы, запазычаныя слэнгізм адразу актыўна ўступае ў сістэму словазмянення: *гёрла* – *гёрлы*, *гёрлаў*, *стрыт* – на *стрыце*, *пэрэнты* – з *пэрэнтамі*, *зіпер* (маланка) – *зіпера*, *вайтовы* (белы) – *вайтовага*, *вайтовыя*, *лукнуць* (глядзець) – *лукні*» [4, с. 33]. Іншамоўныя запазычання часта ўжываюцца ў газетах. Прасочым гэта на прыкладах з газет «Переходный возраст», «Знамя юности»: *челлендж* – выклік да якога-небудзь дзеяння; *тренд* – асноўная тэндэнцыя змены часовага шэрагу; *фейк* – фальшывы, несапраўдны (ПВ, 24.04.2020); *меседжер* – гэта праграма

па абмене імгненнымі паведамленнямі (ЗЮ, 15.04.2020). Таксама можна знайсці прыклады ўжывання і ў газеце «Чырвоная змена»: *хейтар* – ненавіснік; *трэнд* – асноўная тэндэнцыя змены часовага шэрагу; *анлайн* – «які знаходзіцца ў стане падключэння» (ЧЗ, 17.09.2020).

Б) Другі спосаб – **афіксацыя**. «Як прыклад, *адцяг* – асалода; *адцягвацца* – атрымліваць асалоду, аддавацца весялосці; *адцяжнік* – чалавек, які любіць аддавацца весялосці; *адцяжны* – які дае магчымасць павесяліцца, які прыносіць асалоду; *прыкалоцца (прышпіліцца)* – звяртаць увагу, чапляцца, кпіць, захапляцца; *прыкол (прышпіл)* – тое, з чаго можна кпіць, чым можна захапляцца; *прыкаліст (прышпіліст)* – той, хто любіць прыдзірацца, жартаваць з каго-небудзь; *прыкольны або прышпільны* – пацешны, цікавы; *прыкольна або прышпільна* – весела, арыгінальна» [4, с. 34].

«Маладзёжны слэнг абыходзіцца стандартнымі суфіксамі і прэфіксамі. Большасць прыметнікаў, якія ўтвараюцца ад англійскіх каранёў, утвораны з дапамогай суфіксаў *-ов-, -ав-*: *брэндавы (brand)* – цалкам новы, *олдавы (old)* – стары, *янговы (young)* – малады, *лонгавы (long)* – доўгі, *хітовы (hit)* – папулярны і г.д.» [4, с. 34]. Пры гэтым, як падкрэсліваюць навукоўцы, «выключэнне складае надзвычайны ў сістэме рускіх фармантаў, якія выкарыстоўваюцца пры адукацыі імёнаў намінальных, суфікс *-лов-о*: *завісалава (зависалово)* “моцнае захапленне”, *глюкалава (глюкалово)* “стан галюцынацыі”, *стрэмалава (стремалово)* “адчуванне небяспекі”, *сцэбалава (стебалово)* “атмасфера, якая выклікае прыхільнасць да жарту”, *шыралава (ширялово)* “наркотык для ўколу”, *гасілава (гасилово)* “бойка”, *мачылава (мочилово)* “збіццё”, *вінцілава (винтилово)* “масавае затрыманне» [16, с. 60].

Падобныя слэнгізмы таксама выкарыстоўваюцца ў газетах «Переходный возраст», «Знамя юности» (2018 г.). Напрыклад, *фрэндлі (friendly)* – прыязны; *хіт* (ад англ. *hit*) – папулярны (ПВ, 26.10.2018); *прыкольная* (англ. *cool*) – вясёлая; *пацан* утворана з «*поц*» (у пераносным сэнсе «пацан») з суфіксам *-ан* (ЗЮ, 01.11.2018).

В) Трэці спосаб – **метафорыка**: «Тут і ўласна метафары (такія, як *кіскі* “вузкія трохвугольныя цёмныя акуляры”, *акварыўм ці малпоўня* “лаўка ў міліцыі для затрыманых”, *струна* “іголка для шпрыца”, *кола (колесо)* “таблетка”, гаршчок “моташлем”, *мустанг* “вош”, *галяк* “поўная адсутнасць чаго-небудзь”, *гасіць* “біць”, *ляцець* “адчуваць захапленне”), і метанімія (такія, як *валасатыя* “хіпі”, *скарыначка* “дыплом”))» [4, с. 34].

Падобны спосаб, напрыклад, выкарыстоўваецца ў газеце “Знамя юности”: *дурь* – наркотыкі (ЗЮ, 15.04.2020).

Г) **Запазычанне блатных аргатызмаў**. «Напрыклад, *бязмежжа* – поўная свабода, разгул; *ксіва* – дакументы; *клёва* – добра, *мачыць* – біць, забіваць». [4, с. 35]. У газетах «Переходный возраст», «Знамя юности»,

«Чырвоная змена» заўважана ўжыванне наступных слэнгізмаў: *круче* ўтворана ад слова *крутой*, абазначае шэраг паняццяў: моцны, смелы, умелы (ПВ, 24.04.2020); *класное* ўтворана ад слова *классный* (у беларускай мове: *класны*), які ў маладзёжным слэнгу абазначае шэраг паняццяў: выдатны, нядрэнны, добры, прышпільны (ЗЮ, 15.04.2020).

Д) **Развіццё полісеміі:** «*кінуць* – выкрасці што-небудзь у каго-небудзь; узяць што-небудзь у каго-небудзь і не аддаць; не стрымаць абяцанне, падмануць» [4, с. 35]. Праілюструем сказанае прыкладамі ўжывання ў артыкулах газет «Переходный возраст», «Знамя юности», «Чырвоная змена»: *раскруціць* у значэнні *зрабіць больш вядомым, знакамітым*; *пракачаўся ў* некалькіх значэннях *прапусціў праз сябе, даведаўся пра штосьці новае, стаў лепшым*; *абнавіць* у значэнні *зрабіць дасканалей, замяніць старое на новае (адносіцца да сацыяльных сетак і дадаткаў)* (ЧЗ, 17.09.2020); *завісаць* у значэнні *праводзіць шмат часу (часцей датычыцца да старонкі ў сацыяльнай сетцы)* (ЗЮ, 15.04.2020); *не катят* у значэнні *нікуды не гадзіцца, нікуды не варта і інш.* (ПВ, 24.04.2020)

Е) **Аўтанамасія** (імя ўласнае адыгрывае ролю намінальнага): «*Луіс* – джынсы; *Марфа, маруша* – наркатыкі; *Машка, Наташка* – дзяўчына; *гнаць Муму* – хлусіць; *слухаць Мэндэльсона* – прысутнічаць на вяселлі» [4, с. 35].

Ж) **Сінанімічная або антанімічная дэрывацыя** (пры якой адзін з кампанентаў фразеалагізма змяняецца блізкім або процілеглым па значэнні словам агульнанацыянальнай мовы або слэнгу): «*забіць касяк* – набіць папяроску наркатыкам для курэння; *злезці з іглы, саскачыць з іглы* – перастаць ужываць наркатыкі» [4, с. 35]: *подсел на наркотики ў значэнні ужываць наркатыкі, быць залежным ад іх* (ЗЮ, 16.04.2020).

З) **Усячэнне каранёў.** Напрыклад, *транк* – транквілізатар: *раскрутка → раскрутить* (на рускай мове); «*жиза*» ад слова «*жизненно*» (ЗЮ, 15.04.2020).

І) **Складанне каранёў:** «*рынгафон* – тэлефон; *кайфалом, кайфаломчык* – чалавек, які перарывае сваімі дзеяннямі стану кайфу ў іншых людзей» [4, с. 35]: *хештег* (англ. *hashtag* ад *hash* – знак «рашотка» + *tag* – пазнака); *маст-хэв* (ад англ. *must* – павінен, *have* – мець) (ЗЮ, 15.04.2020).

К) **Тэлескапія:** «*ландафшыц* – падручнік па фізіцы Ландаў і Ліфшыца» [4, с. 35].

Л) **Універбізацыя:** «*акадэмка* – акадзёмічны адпачынак, *лінейка* – лінейная алгебра; *аўтамат* – залік, атрыманы аўтаматычна» [4, с. 35]: *культтренд* утворана ад двух слоў: *культура* і *тренд* (ЗЮ, 15.04.2020); *сацсеткі* – сацыяльная сетка (ЧЗ, 17.09.2020).

М) **Абрэвіяцыя:** «*чмо* – дурань, тупень; *чмошный* – дрэнны (утворана ад: Чалавек Маральна апушчаны)» [4, с. 35].

Н) **Замена слова паронімам** (так званая фанетычная мімікрыя): «*стэп* – стыпендыя, *сэмачка* – семінар, *ракетчыкі* – “рэкеціры”, *шпора* – шпаргалка» [4, с. 35].

О) **Каламбурная падстаноўка**: «*Бухарэст* – маладзёжная вечарынка (утворана ад: *бухло* – спіртное, *бухаць* – піць спіртное); *безбаб’е* – безграшоўе (утворана ад: *бабкі* – грошы); *лаханкі* – незабяспечанае жыццё (утворана ад: *лох* – дурны чалавек); *Бялінскі* – белы хлеб; *Чарнышэўскі* – чорны хлеб”» [4, с. 35].

П) **Метатэза** (перастаноўка гукаў ці складоў): «*Сабо самой* – само сабой» [4, с. 35].

Р) **Эпентэза** (устаўка гукаў або складоў): «*тачанка* – таксі, машына (утворана ад: *тачка*)» [4, с. 35]. «*Знамёнка*» → «*Знамя юности*». *Аголенка* → утворана ад слова *агальніца* (*распрануца*) (ЧВ, 09.04.2020).²

Навукоўцы падкрэсліваюць, што «зводны слоўнік ужо зафіксаваных у розных публікацыях слэнгізмаў налічвае каля 1000 адзінак. Даследчыкі, якія займаюцца маладзёжным слэнгам, уключаюць у сферу вывучэння ўзрост з 14–15 да 24–25 гадоў. Параўнанне паказвае, што лексікон розных рэферэнтных груп супадае толькі з большага. Найбольш разгорнуты лексікон у хіпі» [4, с. 35].

Такім чынам, маладзёжны слэнг з’яўляецца цікавым для лінгвіста і неабходным для даследавання. Ён зменлівы, мае свае асаблівасці, для яго ўласцівы нестрымальныя пад ціскам моўнай нормы працэсы, якія адбываюцца ў шмат раз хутчэй і даступны непасрэднаму назіранню.

В. А. Анішчанка мяркуе [14, с. 91], што спецыфіка маладзёжнага сацыялекту абумоўлена функцыямі, якія ён выконвае:

- камунікатыўная;
- адаптыўная;
- інтэгратыўная;
- апазнавальная;
- канспіратыўная;
- сімвалічная;
- намітаўная;
- рэпрэзентатыўная;
- функцыя ўздзеяння і інш.

Даследчыкі падкрэсліваюць: «Вынікі гістарычнага даследавання паказваюць наступнае: з цягам часу павялічваецца ці скарачаецца колькасць функцый, змяняецца іх іерархія. Так, *канспіратыўная* функцыя і *функцыя*

² Заўвага. Прыклады былі ўзятыя з падручніка «Молодежный сленг: формирование и функционирование» і газет «Переходный возраст», «Знамя юности», «Чырвоная змена».

ўздзеяння ўласцівы маладзёжнаму жаргону ў дыяхраніі, для сучаснага яго стану не актуальныя. У цяперашні час узмацняюцца *рэпрэзентатыўная і апазнавальная* функцыі, асабліва значнай становіцца ў жаргоне нефармальных маладзёжных аб'яднанняў *намінацыўная* функцыя. У выкарыстанні жарганізмаў часта праяўляецца ўстаноўка на іронію, жарт. Маладзёжны сацыялект з'яўляецца значнай часткай вынікаў моўнай гульні, арыентаванай на навізну, экспрэсіўнасць, гумар. *Экспрэсіўная* функцыя дамінуе над *намінацыўнай* і падпарадкоўвае сабе ўсе іншыя функцыі маладзёжнага жаргону» [14, с. 91–92].

Карацей кажучы, у падлеткава-юнацкім асяроддзі маладзёжны слэнг з'яўляецца сродкам, які дапамагае забяспечыць маладым людзям псіхалагічны камфорт і зносіны «на роўных».

1.3 Характэрныя асаблівасці маладзёжнай мовы ў прэсе

Акрамя маладзёжнага слэнгу ў публіцыстычных тэкстах можна вылучыць і іншыя характэрныя асаблівасці. Сярод іх выдзяляюць:

- варварызмы;
- аказіяналізмы;
- эмацыянальную семіятычную. спецыфіку;
- стварэнне вобразнасці.

Ужыванне іншамоўнай лексікі (*варварызмаў*) з'яўляецца адным са сродкаў стварэння экспрэсіўнасці. Выкарыстоўваецца як у вусным маўленні, так і ў пісьмовым. «Пад *варварызмам* разумеецца замежнае слова або выраз, механічна, у нязменным выглядзе занесенае ў маўленне, якое парушае яго чысціню» [20, с. 56]. Звычайна выкарыстоўваюцца для апісання звычайў, нораваў, побыту, стварэння мясцовага каларыту. Прыклады: *авеню, дэдлайн, гаджэт* і г. д. Да варварызмаў належаць *англіцызмы*. Ф. Т. Гразданаў лічыць, што англіцызмы ў маладзёжных сродках масавай інфармацыі забруджваюць тэкст: «Багацце англіцызмаў у тэкстах сеткавых выданняў змяняе семіятычную структуру мовы, яна становіцца ўразлівай. Парушаецца яе цэласнасць, змяняюцца граматычныя каноны. Акрамя таго, выкарыстанне малавядомых найменняў, уключаючы іншамоўную лексіку, прыводзіць да правалаў у асэнсаванні інфармацыі чытачом» [6, с. 12].

Аказіяналізмамі называюць індывідуальна-аўтарскія словы, створаныя паводле існуючых у мове словаўтваральных мадэляў, якія выкарыстоўваюцца ў пэўным кантэксце. Рэдка сустракаюцца ў публіцыстычных тэкстах, але могуць ужывацца моладдзю. Прыклады: *гно (дно), тынэт (інтэрнэт), тухлі*

(туфлі) і г. д. Н. І. Фельдман [21, с. 67] выдзеліла некалькі дэтэрмінуючых прыкмет *аказіяналізмаў*:

- пастаянная навізна;
- словаўтваральная вытворная;
- існаванне па-за мовы;
- наяўнасць аўтара;
- цесная сувязь з кантэкстам, у якім узнікае аказіяналізм;
- асаблівая выразнасць, існаванне і функцыянаванне аказіянальнага слова “на сваім месцы.

У публіцыстычных тэкстах сустракаюцца, калі неабходна зрабіць мову больш выразнай, творча падысці да размовы з чытачамі.

Перадача інфармацыі ў маладзёжных часопісах, газетах, інтэрнэт-СМІ можа адбывацца з дапамогай не толькі вербальных, але і невербальных сродкаў. Для гэтага існуе *эмацыянальная семіятычная спецыфіка* для разумення задумы журналіста, стваральніка артыкула. Паколькі аўтар не можа пісьмова перадаць міміку, жэсты, інтанацыю, ён выкарыстоўвае смайлы. «Па сваёй сутнасці гэта новая знакавая сістэма невербальных сродкаў, прызначаных для перадачы сэнсавай інтанацыйнай шматзначнасці» [6, с. 13]. Смайлы перадаюць настрой, падкрэсліваюць пазіцыю.

Яшчэ адной характэрнай асаблівасцю маладзёжнай мовы ў прэсе з’яўляецца *стварэнне вобразнасці*. Яна адбываецца з уключэннем у тэксты розных метафар, алегорый, эпітэтаў і *інтэртэксту*. «У практыцы сучасных СМІ сёння прэвалюе ўяўленча-фантасмагарычны аспект, што прыводзіць да стварэння журналістамі матэрыялаў з дамінантным карнавальным, гульніва-ёрніцкім пачаткам, калі на першы план выходзіць не тое, пра што гаворыцца, а тое, як пра гэта паведамляецца, а інтэртэкстуальныя адзінкі становяцца тым будаўнічым матэрыялам, які дазваляе лёгка прывабіць чытача і ўтрымліваць яго ўвагу» [7, с. 8]. Са *стварэннем вобразнасці* чытачы выяўляюць глыбінныя сувязі тэксту з іншымі матэрыяламі, а журналіст можа ўсталяваць кантакт з аўдыторыяй, пабудаваць моцныя ўзаемаадносіны. Але стварэнне вобразнасці адбываецца з выкарыстаннем нормаў літаратурнай мовы, што не вельмі суадносіцца з маўленнем моладзі.

Такім чынам, у публіцыстычных тэкстах сустракаюцца асаблівасці акрамя выкарыстання маладзёжнага слэнгу: *варварызмы, аказіяналізмы, эмацыянальная семіятычная спецыфіка, стварэнне вобразнасці*. Нягледзячы на тое, што слэнгізмы займаюць больш важную ролю, бо дапамагаюць пабудаваць даверныя адносіны з маладымі людзьмі, астатнія асаблівасці таксама сустракаюцца ў прэсе з мэтай стварыць больш цікавыя, эмацыянальна-вобразныя тэксты.

1.4 Псіхалагічны, узроставы, гendarны аспекты выкарыстання мовы моладзі

Як ужо было заўважана вышэй, маладыя людзі выкарыстоўваюць слэнг больш у гарадах, чым у вёсках альбо ў іншых невялікіх населеных пунктах. Сітуацыя змяняецца, калі адбываецца камунікацыя паміж вяскоўцамі і гарадскімі жыхарамі, і звязана гэта з жаданнем вылучыцца, удзельнічаць у сацыяльнай гульні і стаць «сваім».

Нягледзячы на тое, што *ўзрост* моладзі ў Беларусі вылучаецца ад 14 да 31 года (у Расіі – ад 14 да 35), М. М. Капыленка, даследчык маладзёжнага жаргону, звужае межы выкарыстання «мовы»: «Значная частка носьбітаў рускай мовы ва ўзросце ад 14–15 да 24–25 гадоў ужывае ў зносінах з аднагодкамі некалькі сотняў спецыфічных слоў і моцна ідыяматычных словазлучэнняў, названых маладзёжным жаргонам» [3, с. 56].

І з гэтым меркаваннем можна пагадзіцца. Часцей за ўсё слэнг выкарыстоўваюць падлеткі і юнакі (*падлеткавы перыяд, перыяд юнацтва*), больш старэйшая моладзь пачынае ўжываць слэнг у гаворцы значна менш (*маладосць I*), а з часам і ўвогуле пакідае мову «сваіх» і пачынае размаўляць на літаратурнай мове (*маладосць II*). Гэта звязана з паступовым фарміраваннем паўнаважнай асобы, якая мае светапогляд, характар, жыццёвыя погляды. Чым старэйшы чалавек, тым больш пашыраецца яго кругагляд, веды, слоўніковы запас. Апрача таго, моладзь, якая ўжо працуе, мае зносіны з людзьмі розных узростаў і сацыяльных статусаў, што таксама спрыяе развіццю натуральнай мовы: «Маладыя людзі становяцца менш залежнымі ў фінансавым стаўленні, яны ўступаюць у новыя сацыяльныя ролі і прымаюць новыя жыццёвыя ўклады, пры гэтым яны набываюць вялікую самастойнасць і адказнасць» [3, с. 59].

Таксама даследчыкі адзначаюць, што «ў падлеткавых групах фарміруюцца пэўныя нормы і мадэлі паводзін (экспрэсія, міміка, рух), выпрацоўваецца свой стыль жыцця, складаецца адпаведны вобраз (элементы касцюма, прычоска) – фарміруецца свая культура (субкультура), важнай часткай якой з’яўляецца спецыфічны слоўнік» [3, с. 57]. Псіхалагі мяркуюць, што ў падлеткаў узнікае патрэба сысці ад сацыяльнага кантролю ва ўзроставую групу, зрабіць так, каб не блыталі з іншымі, адасобіцца не толькі тэрытарыяльна, але і *знакавымі сістэмамі*, надаўшы асаблівы сэнс свайму аб’яднанню. Аднак яны з’яўляюцца не толькі *карыстальнікамі маладзёжнай мовы*, але і *іх стваральнікамі*.

Маладзёжныя групыкі валодаюць спецыфічным слоўнікам, які адлюстроўвае іх своеасаблівы лад жыцця, светаўспрыманне, захапленні, густ,

тып паводзін і спосабы вольнага баўлення часу. Важная прыкмета – прытрымліванне моды, якая вызначае:

1. знешні погляд (прычоскі, татуіроўкі, адзенне);
2. музыка;
3. эстэтычныя прыхільнасці;
4. стыль паводзін;
5. самавызначэнне;
6. арыенціры і каштоўнасці;
7. маўленчыя манеры (у тым ліку выбар слоў).

Вучоныя мяркуюць, што “працэс стварэння жаргону выпадае на падлеткавы і юнацкі ўзрост. Калі ў дзяцінстве, у малодшых класах, дзіця псіхалагічна паглыблены самой вучэбнай дзейнасцю, то падлетка ў большай меры займаюць узаемаадносіны з аднагодкамі. Гэта час пераацэнкі каштоўнасцяў, калі аўтарытэты дарослых адсоўваюцца і ўзнікае жаданне гаварыць на асаблівай «жартаўлівай» мове, адрознай ад той, на якой «вечна чытаюць натацыі”, прычым хараство і прыцягальнасць жаргону толькі ўзрастаюць, калі супраць яго выступаюць дарослыя» [3, с. 61].

Маладзёжныя словы ствараюцца праз кожныя 2–3 гады. Зараз гэтаму спрыяе развіццё сацыяльных сетак, якімі карыстаюцца і падлеткі, і юнакі, і дарослыя. Шырокай платформай для фарміравання мовы моладзі ў 2021 годзе з’яўляюцца TikTok і Instagram. Словы, якія пачынаюць выкарыстоўваць моладзь з 14 да 24 год (напрыклад, *краш*, *крашыха*, *крынж* і г. д.) не заўсёды зразумелыя моладзі 25 і больш гадоў, бо яны карыстаюцца сеткамі для камунікацыі, прасоўвання па рабоце, пошуку другой «палавінкі» ў адрозненне ад малодшых, якім больш патрэбна рэалізавацца, знайсці сябе, пасябраваць з аднагодкамі.

В. А. Анішчанка лічыць, што можна казаць пра невуцтва, калі з гадамі ў чалавека не праходзіць жаданне карыстацца маладзёжным слэнгам. Было адзначана, што часцей «мовай» карыстаюцца школьнікі, студэнты, маладыя працаўнікі. Вучоны Л. І. Скварцоў сцвярджае, што можна выявіць яшчэ адны рамкі – па *палавой прыналежнасці*. Паводле меркаванняў даследчыка, маладзёжным слэнгам альбо жаргонам карыстаюцца хлопцы, бо гэта дапамагае ім надаваць уласнаму маўленню экспрэсіўнасць і грубаватасць. Але з гэтым аргументам можна пагадзіцца толькі часткова, бо слэнгізмы ўжываюць і дзяўчыны: «Калі разгледзець пытанне пра носбітаў маладзёжнага жаргону ў дыяхраніі і звярнуцца да фактычнага матэрыялу XIX стагоддзя, то відавочным з’яўляецца актыўнае функцыянаванне жарганізмаў у “мужчынскіх” закрытых навучальных установах, гэта значыць для хлапчукоў з іх “хранічным імкненнем да гульні пад хуліганаў” зусім неабавязкова для моўнай рэалізацыі гэтага жадання “дзявочай” прысутнасці. Больш таго, зварот да мемуараў – да

дзённікаў і запісаў былых выхаванак інстытутаў шляхетных дзяўчат – адкрывае багатую лексіку “жаночага” жаргону. У цяперашні час жаночая палова таксама не застаецца ў баку ад стварэння і ўжывання жаргонных слоў і выразаў, аднак галоўную ролю ў гэтым працэсе, безумоўна, іграе мужчынская частка моладзі» [3, с. 63].

У ХХІ стагоддзі *гендарныя межы* сціраюцца: слэнгам на аднолькавых падставах карыстаюцца як хлопцы, так і дзяўчаты. Лілія Шасцярнёва, кандыдат філалагічных навук, вызначае, з якой мэтай можа быць ужыты маладзёжны слэнг у сродках масавай інфармацыі:

- пераасэнсаванне, мадальная ацэнка;
- перайманне сацыяльнай лексікі;
- тэматычныя артыкулы: музыка ці жыццё артыстаў (таксама можна аднесці кінафільмы, кнігі, анімэ, розныя хобі).

Даследчыца прыводзіць прыклады выкарыстання мовы моладзі з газет, па якіх «нельга вызначыць, асоба якога полу так выказываецца. Гэта абвяргае думку пра жаночы лексікон як пра больш прыстойны і правільны. Дыферэнцыяльнай рысай у гэтай сітуацыі з’яўляецца не гендэрны, а прафесійна арыентаваны або сацыяльна абумоўлены фактар. На жаль, можам канстатаваць, што жарганізмы дазваляюць сабе многія знакамітыя асобы ў інтэрв’ю, а таксама журналісты, каб паказаць, што яны са сваім чытачом “гавораць на адной мове”» [24, с. 195].

М. П. Краснапольская даследавала асаблівасці выкарыстання маладзёжнай мовы студэнтамі з 4 вышэйшых навучальных устаноў Ніжняга Ноўгарада. «Усе інфарманты – студэнты, якія навучаюцца на 1–4 курсе бакалаўрыяту і, адпаведна, якія адносяцца да ўзроставага прамежку паміж 17 і 22 гадамі, якія пражываюць у горадзе, г. зн. якія належаць да гарадскога соцыўму з чаканым гарадскім маладзёжным сацыялектам. Апытаныя былі падзелены на дзве групы ў залежнасці ад кірунку навучання: гуманітарнага, для якога былі апытаны студэнты эканамічнага, лінгвістычнага, юрыдычнага, сацыялагічнага напрамкаў навучання, менеджмент, і тэхнічнага – студэнты напрамкаў прыкладная матэматыка і інфарматыка, праграмная інжынерія, бізнес – інфарматыка, агульная і ядзерная фізіка, аўтаматызацыя машынабудавання, тэхніка радыёсувязі і тэлебачання» [11, с. 130].

Сярод 40 дзяўчын былі выяўлены спецыфічныя рысы ў прамове, якія падзялілі на 3 групы. Найбольшую зацікаўленасць выклікае ўжыванне мовы моладзі. Так, «характэрныя толькі для гаворкі дзяўчат: *асаблівыя ўступныя словы* (чисто, прам, типа), *словы маладзёжнага слэнгу* (гнобить, плевать, клёва), *прастамоўныя* (шас, ничё, много народу) і кніжныя словы і выразы (относиться непредвзято, приверженец, ликвидность, права декларируются)» [11, с. 130]. Сярод 40 хлопцаў таксама можна вылучыць прыкметы

выкарыстання мовы, уласцівай толькі для маладых людзей. *«Словы зніжанага стылю (козлы, прям, в принципе, плевать), агульнаўжывальныя словы з асаблівымі значэннямі (такой, сильно, полно, огонь) словы маладзёжнага слэнгу (пацан, тусовка, ни фига себе), прастамоўныя (изо, нету, ничё себе, токо, чё-то) і кніжныя (доставлять неудобства, натянутые отношения, урбанистическая культура, нежели) словы і выразы і фразеалагічныя абароты (разобраться с первого взгляда, в семье не без урода)»* [11, с. 131].

Такім чынам, зараз гендарныя асаблівасці не ўплываюць на ўжыванне маладзёжнай мовы. Ёй аднолькава карыстаюцца як дзяўчыны, так і хлопцы. Слэнгізмы/жарганізмы вельмі зменлівая з’ява, якая хутка рэагуе на любыя перамены ў сацыяльным, грамадскім, палітычным жыцці моладзі.

Псіхалагічнымі перадумовамі выкарыстання «мовы», паводле меркавання дзіцячага псіхолога Н. Стэльмах, з’яўляюцца наступныя:

- *хуткая рэакцыя на тое, што адбываецца*: «Мяняюцца рэаліі, мяняюцца і падлеткі, творча перапрацоўваючы мову: гуляючы са словамі і ствараючы ўсё новыя і новыя іх версіі» [17, с. 21];
- *камунікатыўная сітуацыя, адлюстраванне сучасных тэндэнцый*;
- *развіццё тэхналогій*;
- *“таемнасць”, незразумеласць мовы для дарослых*;
- *развіццё пачуцця ўласнай годнасці, упэўненасці, ідэнтычнасці і прыналежнасці*.

Навукоўцы падкрэсліваюць: «Па меры таго як дзіця расце, яно будзе пастаянна спрабаваць знайсці спосаб вызначыць сваю асобу і вылучыць сваю незалежнасць, нярэдка праз прыналежнасць да пэўнай субкультуры (групы). Вельмі часта менавіта такім чынам дасягаецца важнае новаўтварэнне гэтага перыяду, як узмацненне, пашырэнне і акрэсленне межаў уласнага “я”, хоць яно можа быць і ілюзорным. На пачатковым этапе станаўлення асобы падлетка можна адзначыць адмаўленне, адцягванне сталення. Для гэтага ўзроставага перыяду характэрны прыхільнасць да асаблівай музыкі, стылю адзення і паводзін, *лексікі*» [17, с. 22].

Псіхолог разглядае з’яву не ў якасці адмоўнай і раіць бацькам не выключаць яе са зносін падлеткаў: «Часам маўленне падлетка становіцца настолькі незразумелым, што выклікае агіду. Часцей за ўсё гэта адбываецца ў дзяцей, з якімі бацькі мала размаўлялі, ігнаравалі іх стан і настрой, прасілі замаўчаць і не перашкаджаць» [17, с. 23].

Такім чынам, слэнгізмы/жарганізмы і іншыя асаблівасці мовы моладзі – гэта часовы элемент сталення. Ім карыстаюцца маладыя людзі ад 14 да 24–25 гадоў, з рознай гендарнай прыналежнасцю, каб вылучыцца, заявіць аб сабе. Аднак на іх ужыванне ўплываюць не толькі такія фактары, як пол і ўзрост, але і

ўсведамленне ўласнага «Я», жаданне эксперыментавачь са стылям, месца жыхарства, змены ў грамадстве.

Высновы па першай главе

1. Паводле Л. Т. Касперавай [8, с. 423] моладзь можна падзяліць на некалькі груп, кожная з якіх будзе ўспрымаць публіцыстычныя тэксты па-рознаму: падлеткавы перыяд, юнацтва, маладосць I, маладосць II.
2. Лексічнай асаблівасцю маладзёжнай прэсы з'яўляецца актыўнае ўжыванне *слэнгу*. Журналісты тлумачаць гэта неабходнасцю гаварыць з маладымі людзьмі «на іх мове».
3. *Маладзёжны сацыяльны дыялект* пачынае фарміравацца з *лексіка-фразеалагічнага складу* розных школьных *жаргонаў* у XIX стагоддзі.
4. Э. М. Берагоўская выдзяляе 10 спосабаў стварэння функцыянальных адзінак слэнгу.
5. У публіцыстычных тэкстах сустракаюцца асаблівасці акрамя выкарыстання маладзёжнага слэнгу: *варварызмы, аказіяналізмы, эмацыянальна-семіятычная спецыфіка, стварэнне вобразнасці*. Нягледзячы на тое, што слэнгізмы займаюць больш важную ролю, каб пабудаваць даверныя адносіны з маладымі людзьмі, астатнія асаблівасці таксама сустракаюцца ў прэсе з мэтай стварыць больш цікавыя, эмацыянальна-вобразныя тэксты.
6. Слэнгізмы/жарганізмы і іншыя асаблівасці мовы моладзі – гэта часовы элемент сталення. Ім карыстаюцца маладыя людзі ад 14 да 24–25 гадоў, з рознай гендарнай прыналежнасцю, каб вылучыцца, заявіць аб сабе. Аднак на іх ужыванне ўплываюць не толькі такія фактары, як пол і ўзрост, але і ўсведамленне ўласнага «Я», жаданне эксперыментавачь са стылямі, месца жыхарства, змены ў грамадстве.

ГЛАВА 2

ЭЛЕМЕНТЫ МАЛАДЗЁЖНАЙ МОВЫ ЯК СТРУКТУРНЫ КАМПАНЕНТ МЕДЫЯТЭКСТАЎ

Нягледзячы на тое, што друкаваныя газеты з'яўляюцца неактуальнымі для сучаснай моладзі, яны існуюць і сёння. Малады чалавек жадае пачуць, пабачыць, знайсці новую інфармацыю, таму перыядычныя выданні маюць свае афіцыйныя сайты, як, напрыклад, газета «Переходный возраст», альбо групы ў «ВКонтакте», як «Знамя юности». Гэта дазваляе моладзі карыстацца газетным матэрыялам, змешчаным у інтэрнэце, каб «прагледзець старонкі, пабачыць анімацыю і паслухаць музыку» [2, с. 3]. У адрозненне ад папярэдніх газет «Чырвоная змена» з'яўляецца дадаткам да выдання «Звязда», мабыць, таму не мае ўласнай старонкі ў сацыяльных сетках, газету можна знайсці толькі ў архіве газеты «Звязда».

Беларускія выданні «Переходный возраст», «Чырвоная змена» і «Знамя юности» з'яўляюцца маладзёжнымі выданнямі. Таму ў матэрыялах гэтых газет адзначаецца прысутнасць элементаў маладзёжнай мовы.

М. Авярчук, разглядаючы маладзёжны часопіс «34 MULTIMEDIA MAGAZINE», заўважыў: «Стыль маўлення – такі ж маладзёжны і альтэрнатыўны. На старонках часопіса сустракаем слэнгавыя словы, вульгарызмы, размоўную лексіку. Гэта можна патлумачыць тым, што выданне скіравана на канкрэтных рэцыпіентаў, на іх адэкватнае ўспрыняцце інфармацыі. Адрасатам маўлення з'яўляецца малады чалавек, таму найбольшага эфекту можна дасягнуць праз яркую і экспрэсіўную лексіку (у тым ліку слэнг)» [2, с. 3].

Трэба адзначыць, што людзьмі, якія выкарыстоўваюць слэнгізмы, жарганізмы, варварызмы з'яўляецца моладзь, да якой належаць падлеткі, юнакі і маладыя людзі 24–25 гадоў. Яны:

- не належаць да пэўных прафесіянальных груп;
- маюць заняткі, якія іх аб'ядноўваюць (выкарыстанне сацыяльных сетак, агульныя захапленні, хобі, вучэбная дзейнасць), прыблізна аднолькавы светапогляд, лад жыцця (зносін з сябрамі, бацькамі, настаўнікамі, удзел у розных маладзёжных мерапрыемствах і грамадскім жыцці) і інш.

У маўленні маладыя людзі часта ўжываюць слэнгізмы. Гэта адбываецца ў выніку:

- карыстання інтэрнэтам (асабліва сацыяльнымі сеткамі, дзе адбываецца камунікацыя);
- распаўсюджання масавай культуры – літаратуры, фільмаў, відэагульні і г. д.
- камунікатыўных зносін з прадстаўнікамі розных краін;

– знаёмства з замежнымі СМІ.

Усё пералічанае ўплывае на «пранікненне запазычаных слоў – непазбежны аб’ектыўны працэс, з якім наіўна змагацца, але які трэба пазнаваць і рэгуляваць» [22, с. 71].

Вучоныя падстаўна падкрэсліваюць: «Але варта падкрэсліць, што беларускі маладзёжны слэнг толькі з’явіўся і знаходзіцца на стадыі развіцця і папаўнення лексічнымі адзінкамі» [2, с. 3]. Як адзначае даследчык М. Авярчук, беларускі слэнг «у адрозненне ад рускага не мае ярка выражанай “субкультурнай” замкнёнасці: слэнг беларускіх панкаў ці беларускіх готаў зусім не адрозніваецца, таму што яны выкарыстоўваюць яго на рускай мове. Тыя ж маладыя людзі, якія карыстаюцца беларускай мовай (у тым ліку і яе слэнгавымі лексічнымі адзінкамі), часцей за ўсё не існуюць адасоблена, але і не належаць ні да якой маладзёжнай “субкультуры”» [2, с. 3]. Разгледзім гэту з’яву падрабязней на прыкладах матэрыялаў газет «Переходный возраст», «Знамя юности», «Чырвоная змена».

2.1 Асаблівасці мовы моладзі ў газеце «Переходный возраст»

«Переходный возраст» – маладзёжная газета, якая друкуецца на рускай і беларускай мовах.

Перыядычнасць. Выдаецца 4 разы ў месяц (мае 16 старонак). Распаўсюджваецца толькі па падпісцы на тэрыторыі двух краін – Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі.

Змест. Газета мае розныя тэматычныя накірункі: творчасць, спартыўная і грамадская дзейнасць, вучоба, кінафільмы, музыка, літаратура, модныя тэндэнцыі.

Аўдыторыя. Маладыя людзі – 12–18 гадоў.

Гісторыя стварэння. Друкуецца з 1994 года. Зараз з’яўляецца філіялам рэдакцыйна-выдавецкай установы «Издательский дом «Педагогическая пресса». З 2011 года кожны месяц друкуе невялікі дадатак на беларускай мове «Раніца». З 2007 года галоўным рэдактарам газеты «Переходный возраст» з’яўляецца Шчурок Жанна Генадзьеўна.

Разглядаючы нумары газеты «Переходный возраст» за 2019, 2020, 2021 гады, матэрыялы якой выходзяць на рускай і беларускай мовах (пераважна на рускай мове), не было заўважана ні аднаго слова з маладзёжнага слэнгу альбо з варварызмаў на беларускай мове. Гэта сведчыць пра тое, што і журналісты, і героі «ПВ», якія давалі інтэрв’ю, і абітурыенты, якія дасылаюць у газету свае матэрыялы, карыстаюцца выключна літаратурнай мовай. Падцвердзіць гэтую думку можна, калі, напрыклад, адкрыць любы іншы нумар газеты. У газеце «Переходный возраст» №40 ад 26 кастрычніка 2018 года таксама не былі

выяўлены словы з маладзёжнага слэнгу на беларускай мове. Можна вылучыць слова *фэст* (фр. Festival, ад лат. Festivus – святочны), але яго нельга аднесці да маладзёжнага слэнгу, бо значэнне гэтага слова ёсць у тлумачальных слоўніках, і падаецца яно без адмысловых памет.

Трэба заўважыць, што ў нумарах газеты аўтары ўжываюць не толькі словы з *маладзёжнага слэнгу*, але і *варварызмы* (у большасці – *англіцызмы*), *элементы эмацыянальнай семіятычнай спецыфікі* (смайлы), *аказіяналізмы*.

Да варварызмаў належаць *англіцызмы*. **Англіцызмы** – запазычаныя словы з англійскай мовы. Ужыванне замежнай лексікі – актуальная з’ява, якая прасочваецца ў газеце «Переходный возраст». Разгледзем прыклады, якія сустракаюцца найчасцей.

*«На нашей бумаге можно писать, рисовать, делать **скетчи**»* (ПВ, 23.04.2021).

Скетчи (на бел. *скетчы*, ад англ. “sketch” – замалёўка, эскіз) – хуткі малюнак, зроблены ад рукі.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: малюнак.

*«В основном совершают покупки через интернет-магазины: прирост в **онлайн** за последние годы существенный»* (ПВ, 23.04.2021).

*«Человечество приспособилось и открыло уникальную возможность **онлайн-экскурсии**»* (ПВ, 16.04.2021).

*«До конца ноября в каждом регионе будут проходить **online-консультации** для дизайнеров одежды, фотографов и моделей, претендующих на победу в “Мельнице моды-2020”»* (ПВ, 29.11.2019).

Онлайн (ад англ. «on line» – на лініі, на сувязі, у сетцы, у эфіры) – «які знаходзіцца ў стане падключэння». Першапачаткова тэрмін выкарыстоўваўся толькі ў дачыненні да камунікацыйнага абсталявання для ўказання рэжыму сувязі, тыповым значэннем магло быць «не вешаць трубку», гэта значыць гаварыць па тэлефоне ў рэальным часе.

Час запазычання: красавік 2021 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне, калькаванне (*online*).

Сінонім: рэжым рэальнага часу.

*«На концертах и в **клипах** певцы танцуют в такт музыке (Лайк за внимательность. 😊)»* (ПВ, 23.04.2021).

*«**Клип** на эту композицию, в котором снялись известные певицы Дженнифер Лопес, Рита Ора, а также актриса Галь Гадот, набрал почти 3 миллиарда просмотров»* (ПВ, 16.04.2021).

Клип (на бел. *кліп*, ад англ. «clip» – выразка, адсечаны фрагмент) – кароткі кіна- або відэа фрагмент, які суправаджае музычную кампазіцыю.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: відэа.

«А ещѐ Миша составил лайфхаки для первокурсников. Слушай их в свежем выпуске “Класс-Подкаста” на сайте www.pvz.by» (ПВ, 30.10.2020).

«Примири́ться с несовершенством мира, сни́зят трево́жность и обрести́ увере́нность в себе́ помогут лайфхаки читателей “ПВ”» (ПВ, 16.10.2020).

«Лайфхаки – без преград из разных географических координат» (ПВ, 22.11.2019).

Лайфхак (ад англ. «life hack» – «узлом жыцця») – хітрасць, выкрут, метада, як дасягнуць поспеху.

Час запазычання: кастрычнік 2020 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: парада.

«Я очень обрадовался и сразу написал в мессенджере родителям и преподавателю» (ПВ, 29.11.2019).

«Это – да, если постоянно залипать в соцсетях и мессенджерах» (ПВ, 30.10.2020).

Мессенджер (ад англ. «message» – паведамленне) – гэта праграма па абмене імгненнымі паведамленнямі.

Час запазычання: кастрычнік 2020 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: паведамленне.

«Но каждый тинейджер индивидуален и требует особого подхода» (ПВ, 29.11.2019).

«Я, как и многие тинейджеры, больше люблю посидеть в телефоне» (ПВ, 23.04.2021).

Тинейджер (ад англ. «teenager» – падлетак) – юнак ці дзяўчына ва ўзросце 13–19 гадоў.

Час запазычання: кастрычнік 2020 года, красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: падлетак.

*«Столичные **арт**-площадки объединили мастеров из всех уголков страны»* (ПВ, 23.04.2021).

*«**Арт**-декада подарила нам прекрасную возможность поделиться снимками на тему “Какой вид декоративно-прикладного творчества тебе нравится больше всего?”»* (ПВ, 16.10.2020).

Арт (з англ. «art») – мастацтва.

Час запазычання: кастрычнік 2020 года, красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: мастацтва.

*«И когда дети чувствуют себя изолированными, они обращаются к **гаджетам**»* (ПВ, 29.11.2019).

*«Таков уж нынешний мир: **гаджеты** заполнили всё вокруг, и многим проще посидеть в телефоне, чем осилить пару страниц. Но если бы не книги, человечество не дожидло бы до современных **девайсов**»* (ПВ, 23.04.2021).

*«Ещё десять лет назад компьютерные клубы пользовались популярностью, потому что мало у кого был подходящий **девайс**»* (ПВ, 16.04.2021).

Гаджет (на бел. *гаджэт*, ад англ. «gadget» – прыстасаванне, прыбор) – невялікая прылада, якая дапамагае палепшыць і ўдасканаліць жыццё.

Час запазычання: красавік 2021 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: прыстасаванне.

Дэвайс (на бел. *дэвайс*, ад англ. «device» – прылада) – прыстасаванні, тыя ці іншыя тэхнічныя сродкі, якія выкарыстоўваюцца ў розных галінах навукі і паўсядзённым жыцці. Часцей за ўсё, гэта гульнявыя прыстаўкі. *Дэвайс* з’яўляецца сінонімам слова *гаджэт*.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: прылада.

*«Раньше, чтобы прочесть произведение или подготовить доклад на урок, приходилось бежать в библиотеку, а сейчас **Гугл** в помощь»* (ПВ, 23.04.2021).

*«Всё лето мы провели с **Google**-проектом “#NOVOLeto” и до сих пор не можем отойти от впечатлений»* (ПВ, 16.10.2020).

*«**Гугл** проанализировал модные запросы и выкатил топ-5 самых популярных у подростков стилей одежды»* (ПВ, 23.04.2021).

Гугл – найбуйнейшая пошукавая сістэма, якая належыць карпарацыі Google Inc.

Час запазычання: красавік 2021 года, кастрычнік 2020 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне (гугл), калькаванне (Google).

Сінонім: пошуковая сістэма.

«Мы задействовали даже сайт и соцсети: “Селфи с бабушками/дедушками” стартовал накануне праздника» (ПВ, 30.10.2020).

«Разве эта милая девочка похожа на мастера пранковых селфи» (ПВ, 16.10.2020).

Селфи (на бел. *сэлфі*, ад. англ. «selfie» – сябе, сам) – разнавіднасць аўтапартрэта, створанага з дапамогай фотаапарата. Прасцей кажучы, фатаграфаванне самога сябе.

Час запазычання: кастрычнік 2020 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонімы: фотаздымак, аўтапартрэт.

«Когда хочется всё бросить и уехать куда-нибудь, отличным решением станет посткроссинг» (ПВ, 16.10.2020).

«Раньше увлекался посткроссингом: отправлял по почте открытки в разные страны мира и получал ответные» (ПВ, 29.11.2019).

Посткроссинг (на бел. *посткросінг*, ал англ. «post» – прым. паштовы, «crossing» – перасякальны) – праект, створаны для магчымасці атрымання паштовак з усяго свету.

Час запазычання: кастрычнік 2020 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: абмен паштоўкамі.

Аказіяналізмы – індывідуальна-аўтарскія словы, створаныя паводле існуючых у мове словаўтваральных мадэляў, якія выкарыстоўваюцца ў пэўным кантэксце. Прыклад быў заўважаны ў газеце «Переходный возраст» №15 ад 23 красавіка 2021 года.

«Уважаемый читатель, возможно, ты думаешь, что эта “телега” опять про “вредные смартфоны и злой компудахтер”» (ПВ, 23.04.2021).

Компудахтер (рус.) → камп’ютар.

Эмацыянальная семіятычная спецыфіка выкарыстоўваецца для разумення задумы журналіста, стваральніка артыкула. Паколькі аўтар не можа пісьмова перадаць міміку, жэсты, інтанацыю, ён выкарыстоўвае смайлы. Прыклады з газеты «Переходный возраст».

«Но разве такое возможно? ☹» (ПВ, 16.04.2021).³

«На концертах и в клипах певцы танцуют в такт музыке (Лайк за внимательность. 😊)» (ПВ, 23.04.2021).

Аказіяналізмы, смайлы (эмацыянальная семіятычная спеціфіка) дапамагаюць падкрэсліць экспрэсіўнасць, настрой аўтара. Ужываюцца рэдка, не псуюць тэкст, а робяць яго каларытным і насычаным.

У нумарах газеты «Переходный возраст» можна заўважыць выкарыстанне **маладзёжнага слэнгу**. У сярэднім можа ўжывацца ад 20 да 45 слоў. Разгледзім прыклады, якія сустракаюцца найчасцей.

«**Спойлер**: хорошее выступление делает хорошая подготовка 😊» (ПВ, 23.04.2021).

«Ладно, не будем **спойлерить**: узнаешь всё сам на открытии “персоналки” в мемориальном музее-мастерской Заира Азгура» (ПВ, 23.04.2021).

«А сейчас “Осторожно. **Спойлеры**”» (ПВ, 16.04.2021).

«По сюжету (осторожно, **спойлер!**) её убивает черкес Казбич в отместку Печорину, и это, как ни ужасно, видится для неё наилучшим выходом из ситуации» (ПВ, 30.10.2020).

«А когда ты... Но не будем **спойлерить**: стимулами с тобой поделятся финалисты республиканского творческого конкурса “История из семейного альбома”» (ПВ, 30.10.2020).

«**Спойлер**: маркетологи тут ни при чём» (ПВ, 29.11.2019).

Спойлер (ад англ. «to spoil» – псаваць) – заўчасна раскрытая важная сюжэтная інфармацыя, якая разбурае задуманую аўтарамі інтрыгу, не дае яе перажыць самастойна і, такім чынам, пазбаўляе чытача/гледача/гульца некаторай часткі задавальнення ад гэтага сюжэту, чым псуе ўражанне ад яго.

Час запазычання: красавік 2021 года, кастрычнік 2020 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: інфармацыя.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«Ну, всё же ждём новые **фиты** 😊» (ПВ, 23.04.2021).

«Недавно Maroon 5 удивили поклонников **фитом** с рэпершей Megan Thee Stallion» (ПВ, 16.04.2021).

Фит (на бел. *фiт*) – сумесны музыкальны запіс некалькі артыстаў.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

³ ☹ быў выкарыстаны ў негатыўным значэнні.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: песня.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: афіксацыя.

«На концертах и в клипах певцы танцуют в такт музыке (Лайк за внимательность. 😊)» (ПВ, 23.04.2021).

«Узнаешь, примерив на себя следующие высказывания: если согласен – ставь лайк» (ПВ, 22.11.2019).

«Молодёжь, лайкни ЗОЖ» (ПВ, 16.10.2020).

Лайк (ад англ. «to like» – падабаецца) – гэта сродак, які дапамагае карыстальніку інтэрнэту выказаць сваё адабрэнне да выкладзенага кантэнту ў сацыяльных сетках і на іншых інтэрнэт-рэсурсах. *Лайк* → *лайкни* (ацані).

Час запазычання: красавік 2021 года, кастрычнік 2020 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонімы: серца, палец уверх; падабаецца.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне (лайк), афіксацыя (лайкни).

«Осенний тренд в причёсках – это полураспущенные мягкие локоны, никакой гладкости и утяжеления» (ПВ, 30.10.2020).

«Стоит следить за трендами в интернете...» (ПВ, 16.10.2020).

«Рассмотрев главные тренды, все отправились в эскизный тур» (ПВ, 29.11.2019).

Тренд (на бел. *трэнд*, ад англ. «trend» – тэндэнцыя) – асноўная тэндэнцыя змены часовага шэрагу. У маладзёжным слэнгу пазначае «новае, моднае».

Час запазычання: кастрычнік 2020 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: абнаўленне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«Геймеры (возрастной категории 16+) показали своё мастерство на специальных компьютерах с профессиональным оборудованием, соответствующим мировым стандартам» (ПВ, 22.11.2019).

«Получается, романтика массовых респаунов геймеров канула в лету?» (ПВ, 16.04.2021).

Геймер (ад англ. «game» – гульня, «gamer» – гулец) – чалавек, які гуляе ў відэагульні.

Час запазычання: красавік 2021 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны (камп'ютарны) слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: гулец (на рус. игрок).

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

Респаун (рэспаўн, ад англ. «respawn» – перараджэнне) – месца пастаяннага з’яўлення ў камп’ютарных гульнях якога-небудзь аб’екта ці персанажа (героя).

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны (камп’ютарны) слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: перараджэнне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

Загалолак «Хит за 24 часа» (ПВ, 16.04.2021).

«Кстати, о них: почему бы не пополнить плейлист легендарными хитами?» (ПВ, 30.10.2020).

Хит (hit, ад англ. «hit») – папулярны. Спосаб стварэння функцыянальнай адзінкі – **афіксацыя**. «Таму што большасць прыметнікаў, якія ўтвараюцца ад англійскіх каранёў, утвораны з дапамогай суфіксаў -ов-, -ав-: хітовы» [16, с. 60].

Час запазычання: кастрычнік 2020 года, красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: спецыяльнае запазычанне.

Сінонім: знакамітая песня.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: афіксацыя.

«Завидуешь звёздам, над “луками” которых колдуют известные стилисты?» (ПВ, 23.04.2021).

«Потратив уйму времени на “лук”, но забыв про небольшой хронометр, они превращались в дешёвых пежонов» (ПВ, 16.10.2020).

«Удачно выбранный “лук” помогает выглядеть не только красиво, но и естественно» (ПВ, 22.11.2019).

«В поисках модных “луков” современные подростки готовы бесконечно экспериментировать» (ПВ, 30.10.2020).

«Блейзер поверх рубашки – самый официальный “лук” в стиле кэжуал» (ПВ, 23.04.2021).

Лук (ад англ. «look» – выгляд), якое нават у тэксце бярэцца ў двухкосці, тлумачыцца як «знешні выгляд, адценне».

Час запазычання: кастрычнік 2020 года, красавік 2021 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: калькаванне.

Сінонім: выгляд.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«Занимайся любимым делом, верь в себя и в то, что всё действительно будет **круто!**» (ПВ, 23.04.2021).

«**Круто!** Наверняка ты объездила полмира!» (ПВ, 30.10.2020).

«Плохой парень – **крутой** парень?» (ПВ, 30.10.2020).

«А если после уединения ты их поблагодаришь и пообщаешься, получится вообще **круто!**» (ПВ, 16.10.2020).

Круто (*крута*) утворана ад слова *крутой* (*круты* у беларускай мове), які ў маладзёжным слэнгу абазначае шэраг паняццяў: моцны, смелы, умелы і г.д.

Час запазычання: кастрычнік 2020 года, красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: запазычанне блатных аргатызмаў.

«Тогда *компы* 15 и 16» (ПВ, 16.04.2021).

Комп → *компьютер* (на рускай мове).

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны (камп'ютарны) слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: усячэнне каранёў.

«Клава, мышка: *клик* – *вышка*» (ПВ, 22.11.2019).

Клава → *клавиатура* (таксама на рускай мове).

Час запазычання: лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны (камп'ютарны) слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: усячэнне каранёў.

«Класс был в восторге от отличницы Вероники, а с ней никто **не тусовался**» (ПВ, 16.04.2021).

«Кто ты, принцесса **тусовки**?» (ПВ, 16.04.2021).

Тусовка (у значэнні *вечарынка*) → *тусоваться* → *тусить* → *тусили* (у значэнні *сустрэліся, навесяліліся*).

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: вечарына.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне пры якім адбываецца механізм дэрывацыі.

«Открываю для себя что-то новое, читаю и вообще стараюсь **кайфовать** и отдыхать» (ПВ, 23.04.2021).

Слова *кайфовать* (*кайф*→*кайфаваць*→*кайфую* (ад араб. *كايِف* – «задавальненне, асалода»), часта праз тур. *Keyif*)), запазычанае з арабскай мовы,

выкарыстоўваецца ў рускай мове для абазначэння прыемных эмоцый і адчуванняў у цэлым.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: атрымліваць задавальненне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: метафорыка.

*«Соцсети уже не только про общение, новости и развлечения.<...> И пусть «Вконтакте» сейчас не самая **топовая** платформа вовсе не значит, что её стоит забыть»* (ПВ, 16.10.2020).

*«Проблема в том, что сейчас многие подростки, общаясь только в **соцсетях**, не тренируют умения выстраивать взаимоотношения и делать что-то совместно»* (ПВ, 16.10.2020).

*«Мы задействовали даже сайт и **соцсети**: фотокроссинг “Селфи с бабушками/дедушками” стартовал накануне праздника»* (ПВ, 30.10.2020).

Соцсети (сацсеткі) – сацыяльная сетка («Инстаграм», «Вконтакте», «Одноклассники», «Твиттер»).

Час запазычання: кастрычнік 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: універбізацыя.

Топовая ў значэнні лепшая, выдатная, цудоўная.

Час запазычання: кастрычнік 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: афіксацыя.

*«В свежем релизе исполнительница обещает “пройтись” по критике её творчества и отомстит **хейтерам**»* (ПВ, 16.04.2021).

Хейтер (хейтар) даслоўна перакладаецца з ангельскага як ненавіснік. Сам тэрмін адбыўся ад дзеяслова «to hate», што па-ангельску азначае «ненавідзець». Гэты тэрмін першымі пачалі ўжываць у сваіх тэкстах рэп-выканаўцы. Яны так называлі людзей, якія адмоўна адгукаліся аб іх творчасці. Затым паняцце «хейтар» трывала ўвайшло ў маладзёжны слэнг.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: ненавіснік.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

*«Для поиска “первого” нужен дипломатический **скилл** и телефон»* (ПВ, 16.04.2021).

«Хм... Но ведь исполнители только поют. Зачем **прокачивать** другие **скиллы**?» (ПВ, 23.04.2021).

«**Прокачал потенциал?**» (ПВ, 23.04.2021).

«Мотай на ус, как **качают скилл** и прогоняют осеннюю хандру» (ПВ, 29.11.2019).

«**Прокачивайте свои навыки**, верьте в собственные силы и горите любимым делом» (ПВ, 22.11.2019).

«На худой конец, заставляют поспорить, **прокачивая твои мозги**» (ПВ, 16.04.2021).

«Всем этим необходимо управлять – **прокачивать**, строя дополнительные здания, и заботиться о своих подданных» (ПВ, 16.10.2020).

Прокачивать (качать) у значэнні паляпшаць, удасканальваць.

Час запазычання: красавік 2021 года, кастрычнік 2020 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: паляпшаць.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: развіццё полісеміі.

Скилл (скіл, ад англ. «skill» – звычка) – прафесіяналізм, майстэрства.

Час запазычання: красавік 2021 года, кастрычнік 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны (камп’ютарны) слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: здольнасць.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«Нужно лишь запустить машину времени и оформить **трип** в прошлое...» (ПВ, 16.04.2021).

Загалавак «**Трип в один клик**» (ПВ, 16.04.2021).

Трип (трып) – стан наркатычнага ап’янення. Выкарыстоўваецца ў значэнні моцныя пачуцці, яскравыя эмоцыі.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: яскравыя эмоцыі.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: метафорыка.

«Слыхал, *Maroon 5* опять новый **трек дрогнули?**» (ПВ, 16.04.2021).

«**Трек** пришёлся по душе всем **экофрендли**» (ПВ, 22.11.2019).

Трек. Тэрмін мае некалькі значэнняў. Але ўжываючы яго як маладзёжны слэнг, прымяняецца наступнае тлумачэнне: *трек (трэк)* (ад англ. «Track» – музычная дарожка) – дарожка фанаграмы.

Час запазычання: красавік 2021 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: музыка.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

Дропнуть (дропнуць) у значэнні выпусціць.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: развіццё полісеміі.

Экофрэндли (eco-friendly) – азначае «бяспечны для экалогіі».

Прымяняецца механізм дэрывацыі, таму што слова ўтворана з двух частак: *эко* (ад стар.-грэч. *οἶκος* – месцазнаходжанне, жыллё, дом) і *фрэндли* (friendly – прязны).

Час запазычання: лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: *фрэндли* – афіксацыя, *экофрэндли* – універбізацыя.

«Значит ли это, что надо **зависать** в вокальной студии?» (ПВ, 23.04.2021).

«Большинство моих друзей считает: лучше погрузиться в любимый сериал, чем **зависнуть** на весь вечер в ленте. Ребята предпочитают **залипнуть в телик** после тяжёлого учебного дня или когда закончат **домашку**» (ПВ, 23.04.2021).

«Тогда списывай нашу **домашку**, хотя мы и сами почти не готовились» (ПВ, 16.10.2020).

Зависать у значэнні праводзіць шмат часу.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: развіццё полісеміі.

Залипнуть в телик у значэнні глядзець тэлевізар.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: *залипнуть* – развіццё полісеміі, *телик* – усячэнне каранёў.

Домашка – дамашняя праца (праца).

Час запазычання: красавік 2021 года, кастрычнік 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: усячэнне каранёў.

*«Они всё-таки ответили на пару технических вопросов (но неубедительно), доработали кое-какие **косяки**, расширили рекламную кампанию и даже подготовили прайс»* (ПВ, 30.10.2020).

*Загалолак «Не без “**косяков**”?»* (ПВ, 16.10.2020).

Косяк (касяк) – папяроска з наркотыкамі для курэння. Выкарыстоўваецца ў значэнні памылка.

Час запазычання: кастрычнік 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: метафорыка.

*«Уважаемый читатель, возможно, ты думаешь, что эта “**телега**” опять про “вредные смартфоны и злой компюдахтер”»* (ПВ, 23.04.2021).

Телега – телеграм (сацыяльна сетка).

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: усячэнне каранёў.

*«Так на 17-м мышка не работает, вон 15-й свободен, – меня не так-то просто **наколоть**»* (ПВ, 16.04.2021).

Наколоть (наколоць) у значэнні падмануць.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: развіццё полісеміі.

*«Стоит заметить, что даже после распада (из-за ссоры между основателями) их синглы не утратили популярность. Oasis, если ты не в курсе, – **драйвовая**, зажигательная музыка с запоминающимися припевами, искусно перетекающая в чарующий вокал на фоне спокойных акустических мелодий»* (ПВ, 30.10.2020).

Драйв → драйвовая (ад англ. «drive» – паспех, гонка) – хуткая, энергічная.

Час запазычання: кастрычнік 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: афіксацыя.

Часцей за ўсё ў газетах ужываюцца слэнгавыя словы – іншамоўныя запазычання, таму што на сучасную моладзь аказваюць уплыў замежныя СМІ, масавая культура, камунікацыя з замежнікамі: «Ужыванне англа-амерыканізмаў

абумоўлена натуральным жаданнем кожнага маладога чалавека выдзеліцца, звярнуць на сябе ўвагу, а таксама абазначыць апазіцыю «свой-чужы» : *акей!* – англ. ok! – 'згода', 'добра'; *паці* – англ. party – 'вечарына'; *кон(ы)* – англ. cop – 'міліцыянт / паліцыянт', 'прадстаўнік(і) улады' (За спінамі бацькоў і копаў); *цішотка* – англ. T-short – 'майка', 'кашулька', 'футболка'; *крэатыў* – англ. creative – (даслоўна: 'творчы') 'творчы, вельмі свабодны нарыс, эсэ' і інш» [2, с. 5].

Такім чынам, шмат матэрыялаў, якія публікуе рэдакцыя, дасылаюць школьнікі старшых класаў, асабліва тыя, якім патрэбна мець свае артыкулы для ўступных экзаменаў у ВНУ, таму і ўжываецца шмат слэнгавых слоў. Таксама выкарыстоўваюць маладзёжны слэнг і журналісты. Часцей за ўсё “мову” можна заўважыць у матэрыялах, дзе змешчаны інтэрв’ю, размовы з героямі выпуску, артыкулах пра кіно, відэагульні, кнігі, моду. Акрамя слэнгізмаў выкарыстоўваюцца варварызмы (англіцызмы), аказіяналізмы і невербальныя сродкі (смайлы) для стварэння экспрэсіўнасці тэксту. Але трэба заўважыць, што большую частку ўжытых слоў можна замяніць літаратурнымі словамі.

2.2 Асаблівасці мовы моладзі ў газеце «Чырвоная змена»

«Чырвоная змена» – маладзёжная газета, якая друкуецца на беларускай мове.

Перыядычнасць. Выдаецца 1 раз на 2 тыдні (мае 8 старонак). Распаўсюджваецца толькі на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Змест. Газета мае розныя тэматычныя накірункі: творчасць, спартыўная і грамадская дзейнасць, вучоба, кінафільмы, музыка, літаратура, модныя тэндэнцыі.

Аўдыторыя. Маладыя людзі – 14–25 гадоў.

Гісторыя стварэння. Першы нумар быў надрукован у 1921 годзе. Раней газета выдавалася на дзвюх мовах: рускай і беларускай. Мела назву “Красная смена”. Пасля Вялікай Айчыннай вайны на старонках газеты былі надрукаваны творы беларускіх пісьменнікаў і паэтаў, сярод іх Васіль Быкаў, Яўгенія Янішчыц, Рыгор Барадулін, Іван Чыгрынаў і інш. З 2002 года з’яўляецца дадаткам да газеты «Звязда».

Навукоўцы падкрэсліваюць: «Слэнг з’яўляецца ў маўленні маладых людзей у выніку моўнага ўплыву інтэрнэту (матэрыялаў сайтаў, блогаў і г. д.), замежных СМІ, масавай культуры і інш. У сваю чаргу слэнгавыя словы пранікаюць у беларускія сродкі масавай інфармацыі, у тым ліку і мультымедыйныя выданні, праз маўленне аўтараў публікацый, саміх журналістаў, большасць з якіх – гэта маладыя людзі, актыўныя карыстальнікі

інтэрнэту, тыя, хто шырока ўжывае слэнг у паўсядзённых побытавых зносінах» [2, с. 6].

Разгледзім прыклады ўжывання маладзёжнай мовы на старонках нумароў газеты «Чырвоная змена» за 2019, 2020, 2021 гады.

Прыклады варварызмаў:

*«Нягледзячы на тое, што **барберынг** – адна з самых маладых сфер у Беларусі, вакол яе ўжо паспеў скласціся міф пра тое, што гэта найперш тэрыторыя моцнай паловы чалавецтва»* (ЧЗ, 10.12.2020).

*“Аднак адзін **барбершоп** усё ж даў мне магчымасць быць у прафесіі”* (ЧЗ, 10.12.2020).

Барбершоп (ад англ. «barbershop» (barber + shop) – мужчынскі цырульнік + крама) – цырульня для мужчын. *Барберынг* – навучанне мужчынскай стрыжцы.

Час запазычання: снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: цырульня (барбершоп).

*«Акрамя таго, у **арт-прасторы** будзе працаваць студыя гуказапісу, для якой плануецца закупіць абсталяванне»* (ЧЗ, 26.11.2020).

Арт (з англ. «art») – мастацтва.

Час запазычання: лістапад 2020 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: мастацтва.

*«Цяпер ні кроплі не шкадую аб сваім учынку, займаюся любімай справай і нават адкрыла ўласныя курсы па мастацтве **мехендзі** ў двух фарматах — **анлайн** і ўжывую, дзе дапамагаю ўсім ахвотным асвоіць сакрэты майстэрства»* (ЧЗ, 10.12.2020).

*«Сёлета ў сувязі са складанай эпідэмія лагічнай сітуацыяй у свеце ўпершыню ў гісторыі конкурс пройдзе **анлайн**»* (ЧЗ, 26.11.2020).

Анлайн (ад англ. «on line» – на лініі, на сувязі, у сетцы, у эфіры) – «які знаходзіцца ў стане падключэння». Першапачаткова тэрмін выкарыстоўваўся толькі ў дачыненні да камунікацыйнага абсталявання для ўказання рэжыму сувязі, тыповым значэннем магло быць «не вешаць трубку», гэта значыць гаварыць па тэлефоне ў рэальным часе.

Час запазычання: снежань 2020 года, лістапад 2020 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: рэжым рэальнага часу.

Мехендзі (альбо *мендзі*) – роспіс хной на целе. Тэрмін узнік у Індыі.

Час запазычання: снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: малюнак хной.

Прыклады маладзёжнага слэнгу:

«Мы шукалі іх праз сацсеткі, знаёмствы, папулярныя платформы, але зваротнай сувязі не было» (ЧЗ, 03.10.2019).

«Актыў на весці профілі ў сацсетках пачаў тры гады таму з YouTube» (ЧЗ, 26.11.2020).

«Яна змяніла нумар тэлефона, заблакавала яго ў сацсетках, змяніла адрас, зрабіла ўсё, каб ён не змог яе больш знайсці... » (ЧЗ, 08.04.2021).

Сацсеткі – сацыяльная сетка («Інстаграм», «Вконтакте», «Однокласники», «Твиттер»).

Час запазычання: кастрычнік 2019 года, лістапад 2020 года, красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: універбізацыя.

«Сёння гурт імкнецца да лірычнай глыбіні, паказвае музычнасць і драйв, дзякуючы чаму нараджаюцца рамантычныя творы ў рок-выкананні» (ЧЗ, 10.12.2020).

«На завяршэнне размовы, калі мы гаварылі пра талент і поспех, я напрасіла хлопцаў апісаць сваю творчасць некалькімі словамі, для іх — гэта драйв, глыбіня, свабода, а яшчэ грув, калі ўсіх “качае”, баланс, а таксама іскра, якая ідзе са сцэны» (ЧЗ, 10.12.2020).

Драйв (ад англ. «drive» – поспех, гонка) – задавальненне.

Час запазычання: снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: афіксацыя.

Качае ў значэнні вельмі падабацца; атрымліваць асалоду/задавальненне.

Час запазычання: снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: развіццё полісеміі.

Грув – рытмічнае адчуванне ў музыцы, стварае гульнёй музыкантаў-барабаншчыкаў, гітарыстаў і клавішнікаў.

Час запазычання: снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«**Спойлер** – дзяўчыне ўсё падабаецца» (ЧЗ, 26.11.2020).

Спойлер (ад англ. «to spoil» – псаваць) – заўчасна раскрытая важная сюжэтная інфармацыя, якая разбурае задуманую аўтарамі інтрыгу, не дае яе перажыць самастойна і, такім чынам, пазбаўляе чытача/гледача/гульца некаторай часткі задавальнення ад гэтага сюжэту, чым псуе ўражанне ад яго.

Час запазычання: лістапад 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: інфармацыя.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«*А вось кампазітар Дзмітрый Фрыга дакладна ведае, хто стварыў саўндтрэкі да кінакарцін “Вышэй за неба”, “ГараШ”, “PARTY-ZAN фільм”, хто аздобіў...*» (ЧЗ, 03.10.2019).

«*Іх песня “Кахаю” – адзін з галоўных саўндтрэкаў да фільма «Бабруйск–Дакар», а знакаміты твор «Марта» быў прызнаны пераможцам на радыё “Сталіца”*» (ЧЗ, 10.12.2020).

«*У TikTok ствараюць кароткія відэа, накладваючы на іх розныя эфекты, фільтры, маскі, стыкеры і бясплатныя трэкі*» (ЧЗ, 26.11.2020).

Трек. Тэрмін мае некалькі значэнняў. Але ўжываючы яго як маладзёжны слэнг, прымяняецца наступнае тлумачэнне: *трек* (*трэк*) (ад англ. «Track» – музычная дарожка) – дарожка фанаграмы. *Саўндтрэкі* – музыка для фільмаў, мультфільмаў і г.д.

Час запазычання: красавік 2021 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: музыка.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«*А апранацца стыльна – значыць, выкарыстоўваючы трэнд, выходзіць за яго рамкі...*» (ЧЗ, 26.11.2020).

«*Якія цяпер трэнды на вейкі і бровы?*» (ЧЗ, 03.10.2019).

Тренд (на бел. *трэнд*, ад англ. «trend» – тэндэнцыя) – асноўная тэндэнцыя змены часовага шэрагу. У маладзёжным слэнгу пазначае «новае, моднае».

Час запазычання: кастрычнік 2019 года, лістапад 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: абнаўленне.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«*На хейтараў хлопец увагі не звяртае*» (ЧЗ, 26.11.2020).

Хейтар даслоўна перакладаецца з англійскага як ненавіснік. Сам тэрмін адбыўся ад дзеяслова «to hate», што па-англійску азначае «ненавідзець». Гэты тэрмін першымі пачалі ўжываць у сваіх тэкстах рэп-выканаўцы. Яны так называлі людзей, якія адмоўна адгукаліся аб іх творчасці. Затым паняцце «хейтар» трывала ўвайшло ў маладзёжны слэнг.

Час запазычання: лістапад 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: ненавіснік.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«Каб “раскруціць” любы профіль, трэба не ленавацца, быць энергічным, завабіць карыстальніка так, каб з бясконцай стужкі кароткіх відэаролікаў ён абраў менавіта твой» (ЧЗ, 26.11.2020).

Раскруціць у значэнні зрабіць больш вядомым, знакамітым.

Час запазычання: лістапад 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: развіццё полісеміі.

«Вядома, часам перазараджаю сябе, адключаючы смартфон, каб “абнавіць” сваю галаву і натхніцца на новыя ідэі» (ЧЗ, 26.11.2020).

Абнавіць у значэнні зрабіць дасканалей, замяніць старое на новае (ставіцца да сацыяльных сетак і прыкладанням).

Час запазычання: лістапад 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: развіццё полісеміі.

«У ёй працаваў сябра бацькі, таму даволі часта там пачаў “завісаць”» (ЧЗ, 26.11.2020).

Завісаць у значэнні праводзіць шмат часу.

Час запазычання: лістапад 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: развіццё полісеміі.

«Падобныя відэа набіраюць дзясяткі і сотні тысяч праглядаў — усё таму, што “жыза”» (ЧЗ, 26.11.2020).

Жыза – жыццёвы выпадак, сітуацыя, з якой чалавек сустрэкаўся асабіста. Гэты слэнгізм стаў ужывацца ў рускай мове: «жиза» ад слова «жизненно».

Час запазычання: лістапад 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: усячэнне каранёў.

«Для гэтага неабходна апублікаваць свае фатаграфіі часоў студэнцтва ў сацыяльных сетках “Укантакце”, “Інстаграм” і “Фэйсбук” з хэштэгам #БГУ100лет» (ЧЗ, 08.04.2021).

Хэштэг (англ. hashtag ад hash – знак «рашотка» + tag – пазнака) – ключавое слова або некалькі слоў паведамлення, тэг (пазнака), які выкарыстоўваецца ў мікраблогам і сацыяльных сетках, палягчае пошук паведамленняў па тэме або зместу і пачынаецца са знака рашоткі.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: складанне каранёў.

«Абяцаю, гэта будзе крута!» (ЧЗ, 03.10.2019).

Крута ўтворана ад слова *круты* (у беларускай мове), які ў маладзёжным слэнгу абазначае шэраг паняццяў: моцны, смелы, умелы і г.д.

Час запазычання: кастрычнік 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: запазычанне блатных аргатызмаў.

«Большасць юзераў раілі звяртаць увагу на змяненні ў паводзінах партнёра» (ЧЗ, 10.12.2020).

Юзер (ад англ. «user» – карыстальнік) – карыстальнік сацыяльных сетак.

Час запазычання: снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: карыстальнік.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«Яшчэ адна карыстальніца дадала: аб здрадзе можа сведчыць таксама тое, што бойфрэнд пачаў зараджаць тэлефон, кладучы яго экранам уніз» (ЧЗ, 10.12.2020).

Бойфрэнд (ад англ. «boyfriend»: «boy» – хлопец, «friend» – сябар) – малады чалавек, хлопец.

Час запазычання: снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: хлопец.

Способ стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«Каманда спявае на розных мерапрыемствах, таму, калі просяць выканаць што-небудзь з рэпертуару папулярных артыстаў, яны не адмаўляюцца, гэта адбываецца, пад час працы “каверам”» (ЧЗ, 10.12.2020).

Кавер (ад англ. «to cover» – пакрываць) – выкананне існуючай песні кімсьці іншым, акрамя яго першапачатковага спевака.

Час запазычання: снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

Такім чынам, слэнгавых слоў і варварызмаў няшмат. Па-першае, гэта адбываецца з-за таго, што аб’ём беларускамоўнай газеты невялікі – 8 старонак (друкуецца раз на два тыдні па чацвяргах). Для параўнання аб’ём «Переходного возраста» – 16 старонак (выходзіць 4 разы ў месяц), «Знамя юности» – 24 старонкі (выходзіць штотыдзень). Па-другое, беларускай мове зараз не ўласцівы ні сацыяльныя дыялекты, ні вульгарызмы, ні лаянкавыя словы. А беларуская моладзь часцей выкарыстоўвае рускую мову ў сваім маўленні. Але газета ўлічвае інтарэсы чытачоў і сучасныя тэндэнцыі, таму пачынае выкарыстоўваць слэнг. Слэнг сустракаецца ў матэрыялах з размовамі або інтэрв’ю, дзе змяшчаюцца адказы герояў, якія выкарыстоўваюць у сваім маўленні слэнг. Гэта сапраўды пацвярджае думку, што беларускі маладзёжны слэнг знаходзіцца на стадыі папаўнення лексічных адзінак, але ўжо пачынае выкарыстоўвацца ў мове маладзёжнай прэсы. Ніякіх іншых асаблівасцяў маладзёжнай мовы заўважана не было. У публіцыстычных тэкстах пра грамадскае жыццё няма слэнга, варварызмы ўжываюцца вельмі рэдка.

2.3 Асаблівасці мовы моладзі ў газеце «Знамя юности»

«Знамя юности» – маладзёжная газета, якая друкуецца на рускай мове.

Перыядычнасць. Выдаецца 1 раз на тыдні – у чацвер (мае 24 старонак). Распаўсюджваецца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Змест. Газета мае розныя тэматычныя накірункі: творчасць, спартыўная, палітычная, грамадская дзейнасць, здаровы лад жыцця, вучоба, кінафільмы, музыка, літаратура.

Аўдыторыя. Маладыя людзі – 14–31 гадоў.

Гісторыя стварэння. Першы нумар быў надрукаваны ў 1938 годзе пад назвай «Сталинская молодёжь». У гады Вялікай Айчыннай вайны выдавалася ў выглядзе лістоўкі. Пасля вайны (6 ліпеня 1945 г.) газета зноў пачала выходзіць у поўным фармаце. З 1956 года была перайменавана ў «Знамя юности».

«Знамя юности» адрозніваецца ад «Переходного возраста» тым, што матэрыялы пішуць журналісты, якія там працуюць, але выкарыстанне маладзёжнага слэнгу адбываецца таксама. У матэрыялах гэтага выдання слэнгавых слоў на беларускай мове не назіраецца, таму што газета выдаецца на

рускай мове. Аднак назіраецца ўжыванне англіцызмаў. Разгледзім прыклады ў нумарах газеты за 2019, 2020, 2021 гады.

*«Пока фанаты активно обсуждали новую работу группы, **рокеры** подготовили ещё один повод для разговоров: коллектив анонсировал бесплатный **онлайн-концерт**»* (ЗЮ, 29.10.2021).

*«Уже сегодня, 21 ноября, стартует **online**-курс, во время которого авторы представят по 7–10 эскизов»* (ЗЮ, 21.11.2019).

Онлайн (ад англ. «on line» – на лініі, на сувязі, у сетцы, у эфіры) – «які знаходзіцца ў стане падключэння». Першапачаткова тэрмін выкарыстоўваўся толькі ў дачыненні да камунікацыйнага абсталявання для ўказання рэжыму сувязі, тыповым значэннем магло быць «не вешаць трубку», гэта значыць гаварыць па тэлефоне ў рэальным часе.

Час запазычання: кастрычнік 2021 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне, калькаванне (*online*).

Сінонім: рэжым рэальнага часу.

*Рокерамі ў СССР называлі матацыклістаў з нефармальнага моладзевага аб’яднання. Назва паходзіць ад англійскага вызначэння байкераў, якія атрымалі мянушку **рокеры** па чатырохтактным рухавіках (з рокерным прывадам клапанаў). Цяпер рокерамі называюць людзей, якія аддаюць перавагу рок-музыцы.*

Час запазычання: лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

*«А вы как-то ограничиваете общение с **гаджетами**?»* (ЗЮ, 29.10.2021).

*«Представьте, как обидно будет покупателям, если и этот **гаджет** окажется неисправным»* (ЗЮ, 21.11.2019).

Гаджет (на бел. *гаджэт*, ад англ. «gadget» – прыстасаванне, прыбор) – невялікая прылада, якая дапамагае палепшыць і ўдасканаліць жыццё.

Час запазычання: кастрычнік 2021 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: прыстасаванне.

*«Также делюсь с подписчиками своим опытом публичных выступлений и **лайфхаками** по ведению блога, учу мобильному монтажу видео, устраиваю опросы»* (ЗЮ, 08.04.2021).

Лайфхак (ад англ. «life hack» – «узлом жыцця») – хітрасць, выкрут, метада, як дамагчыся поспеху.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: парада.

«А спустя три недели выпустили **клип** на трек Better Without You – одну из самых эффектных песен пластинки. Свежее видео группы снято в собственном им стиле: драйвово, ярко, с большим количеством спецэффектов» (ЗЮ, 29.10.2021).

«Я даже не хочу называть это **клипом**, это мини-фильм, с крутейшим сценарием, крутой режиссурой...» (ЗЮ, 21.11.2019).

«В **клипе** исполнительница примерила роль инопланетянки, которая прилетела на нашу планету, чтобы познакомиться с новой цивилизацией, на это у неё есть всего 24 часа» (ЗЮ, 24.12.2020).

«**Клипа** на трек Try Weeknd ровно три года: 30 марта 2018-го артист выпустил мини-альбом My Dear Melancholy, в который вошла композиция, а 30 марта этого же года, наконец, представил и **клип**» (ЗЮ, 08.04.2021).

Клип (на бел. кліп, ад. англ. «clip» – выразка, адсечаны фрагмент) – кароткі кіна- або відэа фрагмент, які суправаджае музычную кампазіцыю.

Час запазычання: красавік 2021 года, кастрычнік 2021 года, лістапад 2019 года, снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: відэа.

«Как и все ребята моего возраста, загружала в аккаунт снимки красивых закатов, аппетитной еды и **селфи**» (ЗЮ, 08.04.2021).

Селфи (на бел. сэлфі, ад. англ. «selfie» – сябе, сам) – разнавіднасць аўтапартрэта, створанага з дапамогай фотаапарата. Прасцей кажучы, фатаграфаванне самога сябе.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонімы: фотаздымак, аўтапартрэт.

«Поэтому без дополнительного **девайса** для записи голоса блогеру, особенно подкастеру и летсплееру, не обойтись» (ЗЮ, 08.04.2021).

Девайс (на бел. дэвайс, ад. англ. «device» – прылада) – прыстасаванні, тых ці іншых тэхнічных сродкі, якія выкарыстоўваюцца ў розных галінах навукі і паўсядзённым жыцці. Часцей за ўсё, гэта гульнявыя прыстаўкі. **Дэвайс** з’яўляецца сінонімам слова *гаджэт*.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: агульнаўжывальнае слова.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: прылада.

Прыкладаў маладзёжнага слэнгу не вельмі шмат. Гэта абумоўлена тэматычным напавеннем газеты. У артыкулах, прысвечаных грамадскай,

палітычнай, эканамічнай, спартыўнай дзейнасці, якіх у нумары шмат, слэнгізмы не вылучаюцца. Але ёсць тэксты, дзе патрэбна ўжыванне мовы моладзі, каб зрабіць маўленне больш эмацыянальна-экспрэсіўным. Разгледзім прыклады выкарыстання маладзёжнага слэнгу ў газеце “Знамя юности”.

*«Знаменитый американский бейсболист Дэниэл Мерфи в прошлом году был осмеян в **соцсетях** поклонниками за то, что взял трёхдневный (да-да всего три дня) декретный отпуск»* (ЗЮ, 29.10.2021).

*«Но вообще обычно бережём дочь от **соцсетей**»* (ЗЮ, 21.11.2019).

Соцсети (сацсеткі) – сацыяльная сетка («Инстаграм», «Вконтакте», «Одноклассники», «Твиттер»).

Час запазычання: кастрычнік 2021 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: універбізацыя.

*«**Спойлер**: если не удалось осуществить задуманное в течение дня, не отчаивайтесь – опыт и знания можно накапливать»* (ЗЮ, 29.10.2021).

Спойлер (ад англ. «to spoil» – псаваць) – заўчасна раскрытая важная сюжэтная інфармацыя, якая разбурае задуманую аўтарамі інтрыгу, не дае яе перажыць самастойна і, такім чынам, пазбаўляе чытача/гледача/гульца некаторай часткі задавальнення ад гэтага сюжэту, чым псуе ўражанне ад яго.

Час запазычання: кастрычнік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: інфармацыя.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

*«Заказали для вас самый большой размер: оверсайз сейчас в **тренде**»* (ЗЮ, 21.11.2019).

*«Теперь в **тренде** быть обычным человеком: делать орфографические ошибки в текстах, делиться фотографией неудачного окрашивания или порванных колготок»* (ЗЮ, 08.04.2021).

Тренд (на бел. *трэнд*, ад англ. «trend» – тэндэнцыя) – асноўная тэндэнцыя змены часовага шэрагу. У маладзёжным слэнгу пазначае “новае, моднае”.

Час запазычання: красавік 2021 года, лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: абнаўленне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

*«Многое в игре будет зависеть от решений **геймера**: помогая одной группировке, можно ухудшить отношения с другими»* (ЗЮ, 29.10.2021).

Геймер (ад англ. «game» – гульня, «gamer» – гулец) – чалавек, які гуляе ў відэагульні.

Час запазычання: кастрычнік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны (камп'ютарны) слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: гулец (на рус. игрок).

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

*«Окончание 2020-го стало для Нюши плодотворным: сначала в дуэте с Егором Кридом она ворвалась в **хит**-парады, а спустя пару дней презентовала сольную работу»* (ЗЮ, 24.12.2020).

Хит (*hit*, ад англ. «hit») – папулярны. Спосаб стварэння функцыянальнай адзінкі – **афіксацыя**. «Таму што большасць прыметнікаў, якія ўтвараюцца ад англійскіх каранёў, утвораны з дапамогай суфіксаў *-ов-, -ав-: хітовы*» [16, с. 60].

Час запазычання: снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: спецыяльнае запазычанне.

Сінонім: знакамітая песня.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: афіксацыя.

*«Не каждый сможет находиться под пристальным наблюдением подписчиков и выслушивать критику **хейтеров**»* (ЗЮ, 08.04.2021).

Хейтер даслоўна перакладаецца з англійскага як ненавіснік. Сам тэрмін адбыўся ад дзеяслова «to hate», што па-англійску азначае «ненавідзець». Гэты тэрмін першымі пачалі ўжываць у сваіх тэкстах рэп-выканаўцы. Яны так называлі людзей, якія адмоўна адгукаліся аб іх творчасці. Затым паняцце «хейтар» трывала ўвайшло ў маладзёжны слэнг.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: ненавіснік.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

*«Список праздничных **треков** пополнила американская исполнительница Меган Трейнор, которая призналась всему миру, что верит в Санту»* (ЗЮ, 24.12.2020).

*«Клипа **на трек** Try Weeknd ровно три года: 30 марта 2018-го артист выпустил мини-альбом My Dear Melancholy, в который вошла композиция, а 30 марта этого же года, наконец, представил и клип»* (ЗЮ, 08.04.2021).

*«А спустя три недели выпустили клип **на трек** Better Without You – одну из самых эффектных песен пластинки. Свежее видео группы снято в собственном им стиле: **драйвово**, ярко, с большим количеством спецэффектов»* (ЗЮ, 29.10.2021).

Драйв → драйвовая → **драйвово** (**драйвовы**) (ад англ. «drive» – паспех, гонка) – хутка, энергічна.

Час запазычання: кастрычнік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: афіксацыя.

Трек. Тэрмін мае некалькі значэнняў. Але ўжываючы яго як маладзёжны слэнг, прымяняецца наступнае тлумачэнне: *трек (трэк)* (ад англ. «Track» – музычная дарожка) – дарожка фанаграмы.

Час запазычання: красавік 2021 года, снежань 2020 года, кастрычнік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: музыка.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

Загалавак «Под одним хештегом» (ЗЮ, 21.11.2019).

Хэштэг (англ. hashtag ад hash – знак «рашотка» + tag – пазнака) – ключавое слова або некалькі слоў паведамлення, тэг (пазнака), які выкарыстоўваецца ў мікраблогам і сацыяльных сетках, палягчае пошук паведамленняў па тэме або зместу і пачынаецца са знака рашоткі.

Час запазычання: лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: складанне каранёў.

«Я даже не хочу называть это клипом, это мини-фильм, с крутейшим сценарием, крутой режиссурой...» (ЗЮ, 21.11.2019).

Крутой, крутейший утворана ад слова *круты* (у беларускай мове), які ў маладзёжным слэнгу абазначае шэраг паняццяў: моцны, смелы, умелы і г.д.

Час запазычання: лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: запазычанне блатных аргатызмаў.

*«Но при этом нам было **классно**, смешно и весело»* (ЗЮ, 24.12.2020).

Классно (у беларускай мове: *класна*), які ў маладзёжным слэнгу абазначае шэраг паняццяў: выдатны, нядрэнны, добры, прышпільны і г.д.

Час запазычання: снежань 2020 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: запазычанне блатных аргатызмаў.

*«Во-первых, это сразу заметно, когда выставляете фотографию, а ее лайкают около сотни раз при количестве **фолловеров** в десять тысяч»* (ЗЮ, 08.04.2021).

Лайк (ад англ. «to like» – падабаецца) – гэта сродак, які дапамагае карыстальніку інтэрнэту выказаць сваё адабрэнне да выкладзенага кантэнту ў сацыяльных сетках і на іншых інтэрнэт-рэсурсах. *Лайк* → *лайкні* (ацані).

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонімы: серца, палец уверх; падабаецца.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: афіксацыя (лайкают).

Фолловер (ад англ. «follower» – паслядоўнік; сінонімы: чытач, падпісчык) – гэтым словам называюць карыстальніка, які падпісаўся на абнаўленні акаўнта ў Twitter.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«В наборе – модные фразы из социальных сетей: “Просто космос”, “На волне хайпа”, “Залетел в реки” и другие» (ЗЮ, 08.04.2021).

Хайп (ад англ. «hype» – назойлівая рэклама) – шуміха ў сродках масавай інфармацыі, спосаб прыцягнуць да сябе ўвагу. *Хайпануць* (на бел. мове *хайпануць*) – стаць папулярным.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: яскравае вылучэнне.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«Ответы на эти и другие вопросы мы объединили в материал под кодовым названием “Гайд по миру блогинга”» (ЗЮ, 08.04.2021).

Гайд (ад англ. guide – гід, даведнік, правадыр) – гэта кіраўніцтва, у якім апісана паслядоўнасць дзеянняў для дасягнення канкрэтнай мэты.

Час запазычання: красавік 2021 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: падказка.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

«Музыкальные маршруты действительно есть, это не фейк» (ЗЮ, 21.11.2019).

Фейк – фальшывы, несапраўдны. Таксама можа азначаць фальшывыя навіны – інфармацыйная містыфікацыя або наўмыснае распаўсюджванне дэзінфармацыі ў сацыяльных медыя і традыцыйных СМІ.

Час запазычання: лістапад 2019 года.

Сфера выкарыстання: маладзёжны слэнг.

Характар запазычання: прамое запазычанне.

Сінонім: падман.

Спосаб стварэння лексічнай адзінкі: іншамоўнае запазычанне.

Такім чынам, у адрозненне ад «Переходного возраста» матэрыялы ў паданалізнай газеце пішуць толькі прафесійныя журналісты, таму выкарыстоўваецца менш слоў з маладзёжнага слэнгу. Але журналісты ўсё роўна выкарыстоўваюць слэнг. Гэта сведчыць пра тое, што аўтары, працуючы ў маладзёжным выданні, імкнуцца быць бліжэй да сваёй мэтавай аўдыторыі і пісаць на мове, зразумелай моладзі. Акрамя слэнгу былі заўважаны варварызмы, якія ўсё больш выкарыстоўваюцца ў пісьмовай і вуснай мове. Трэба заўважыць, што ў газетах «Переходный возраст» і «Знамя юности» ёсць матэрыялы, якія прысвечаны камп'ютарным гульням. І калі ў «Переходном возрасте» артыкул больш накіраваны на моладзь, якая валодае неабходнай тэрміналогіяй, таму можна заўважыць шмат прыкладаў выкарыстання маладзёжнага (камп'ютарнага) слэнгу, то ў «Знамя юности» журналісты ўжывалі словы з літаратурнай мовы, зрэдку дадаючы слэнгізмы.

2.4 Адметнасці сучасных маладзёжных СМІ

Часцей за ўсё ў маладзёжных сродках масавай інфармацыі можна заўважыць выкарыстанне слэнгізмаў. Асноўнае прызначэнне слэнгу ў газетах «Переходный возраст», «Чырвоная змена», «Знамя юности» – быць сродкам эмацыйнальна-экспрэсіўнага выражэння.

Слэнг нельга назваць асобнай мовай, таму што:

- 1) у ім няма сваіх правілаў фанетыкі, граматыкі;
- 2) ён адрозніваецца ад агульнаўжывальнай мовы, галоўным чынам, у лексіцы;
- 3) усе патрэбныя значэнні чалавек можа перадаць словамі літаратурнай мовы.

Зразумела, што ёсць выпадкі, калі стылістычна абмежавана выкарыстанне маладзёжнага слэнгу. Да такіх выпадкаў адносяцца:

- 1) матэрыялы, тэмы якіх не патрабуюць стылістычна зніжанай лексікі ў сувязі з этычнымі нормаў;
- 2) выпадкі, у якіх праз канатацыйнае значэнне губляецца дэнатацыйнае. Крыніцамі папаўнення маладзёжнага слэнгу ў газетах з'яўляюцца:
 - іншыя лексічныя пласты, асабліва блізкія да маладзёжнага слэнгу;
 - літаратурныя адзінкі, якія пераасэнсоўваюцца метафарычна;
 - запазычанні з іншых моў.

Аналізу паняцця «канатацыя» прысвечана нямала прац айчынных і замежных даследчыкаў. Канатацыя ўключае дадатковыя семантычныя або

стылістычныя функцыі, устойліва звязаныя з асноўным значэннем у свядомасці носьбітаў мовы.

У семантычнай структуры лексем маладзёжнага слэнгу назіраюцца наступныя семантычныя працэсы пераўтварэння канатацыі:

- 1) стылістычнае маркіраванне → ацэнка;
- 2) стылістычнае маркіраванне → сацыяльны партрэт суб'екта.

У семантычнай структуры ўласна слэнгавых адзінак часта адбываецца ўключэнне канататыўных значэнняў у сігніфікат (значэнне, якое раскрывае істотныя прыкметы з'явы рэчаіснасці, якое складае змест паняцця): тое, што для носьбіта з'яўляецца чыста стылістычным варыянтам, для носьбіта ўваходзіць у паняццёвы пласт значэння і валодае сэнсавой адметнай функцыяй.

Да выпадкаў канатацыі можна аднесці словы з газеты «Знамя юности»:

- *фейк* (ацэнка);
- *хайп* (сацыяльны партрэт суб'екта);
- *крутой* (ацэнка);
- *классный* (ацэнка);
- *драйвово* (ацэнка);
- *фолловер* (сацыяльны партрэт суб'екта);
- *лайкают* (сацыяльны партрэт суб'екта).

З газеты «Чырвоная змена»:

- *хейтар* (сацыяльны партрэт суб'екта);
- *пракачаўся* (сацыяльны партрэт суб'екта);
- *жыза* (ацэнка);
- *завісаць* (ацэнка).

Разглядаючы газету «Переходный возраст», можна заўважыць наступныя выпадкі канатацыі:

- *залипать перед телевизором* (сацыяльны партрэт суб'екта);
- *скилл* (ацэнка);
- *прокачивать* (сацыяльны партрэт суб'екта);
- *рофлить* (сацыяльны партрэт суб'екта);
- *дропнуть* (сацыяльны партрэт суб'екта);
- *телега* (сацыяльны партрэт суб'екта);
- *трип* (ацэнка);
- *экофрэндли* (ацэнка);
- *наколоть* (сацыяльны партрэт суб'екта).

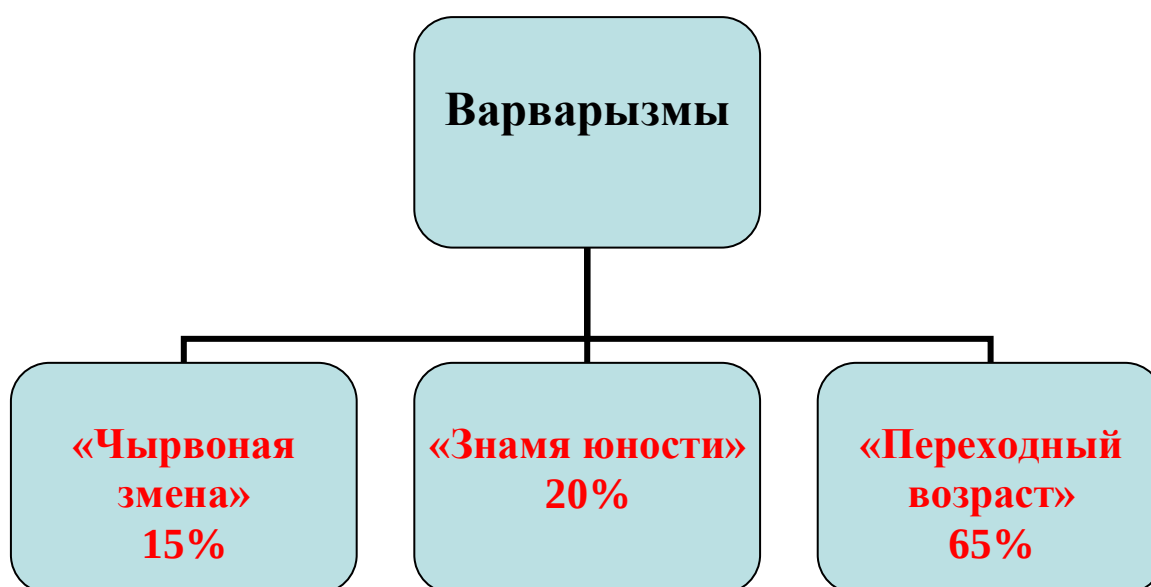
Напрыклад, у газеце «Переходный возраст» №16 ад 24 красавіка 2020 г. было заўважана слова *предки*. канатацыя гэтай слэнгавой адзінкі наступная: першапачатковае значэнне «памерлыя сваякі, абаронцы і заступнікі роду і гаспадаркі», але сучасная моладзь выкарыстоўвае слова ў дачыненні да

бацькоў. У прыкладзе лексема *предки* з'яўляецца маркерам сацыяльнай ролі (бацькі), у той жа час рэалізуе і экспрэсіўна-стылістычную канатацыю.

Даследчыкі падкрэсліваюць, што «стылістычныя, экспрэсіўныя адрозненні лексем ў маладзёжным слэнгу могуць набываць паняційныя характарыстыкі, у тым ліку ў прасторы семантыка-ідэалагічных трансфармацый, якія адбываюцца на стыках розных формаў існавання мовы (літаратурная мова – агульны жаргон – прафесійныя жаргоны, арга, слэнг)» [4, с. 36].

У сучасных сродках масавай інфармацыі Беларусі («Переходный возраст», «Чырвоная змена», «Знамя юности») адбываецца так званая дэмакратызацыя СМІ, якая мае і некаторыя перавагі, і недахопы. Да пераваг выкарыстання маладзёжнага слэнгу ў тэкстах можна аднесці альтэрнатыўныя меркаванні і фарміраванне новых стыляў, да недахопаў – змяненне эталону мовы ва ўяўленні чытача, пранікненне элементаў неафіцыйнай камунікацыі ў СМІ, зніжэнне культуры журналісцкага маўлення.

Акрамя слэнгізмаў ужываюцца варварызмы (часцей за ўсё англіцызмы), якія ў сучаснасці выкарыстоўваюцца не толькі ў маўленні моладзі, але і ў маўленні дарослых людзей. Большая колькасць варварызмаў была заўважана ў газеце «Переходный возраст», меншая – у «Чырвонай змене» (малюнак 1). У газетах сустракаліся словы: «онлайн/анлайн» (ЧЗ, ПВ, ЗЮ), «девайс» (ЗЮ, ПВ), «селфи» (ПВ, ЗЮ), «клип/кліп» (ЧЗ, ЗЮ, ПВ), «лайфхак» (ЗЮ, ПВ), «гаджет» (ЗЮ, ПВ), «арт» (ПВ, ЧЗ) і інш. Амаль у кожнага з іх ёсць свой сінонім альбо слова, якім можна замяніць варварызм.

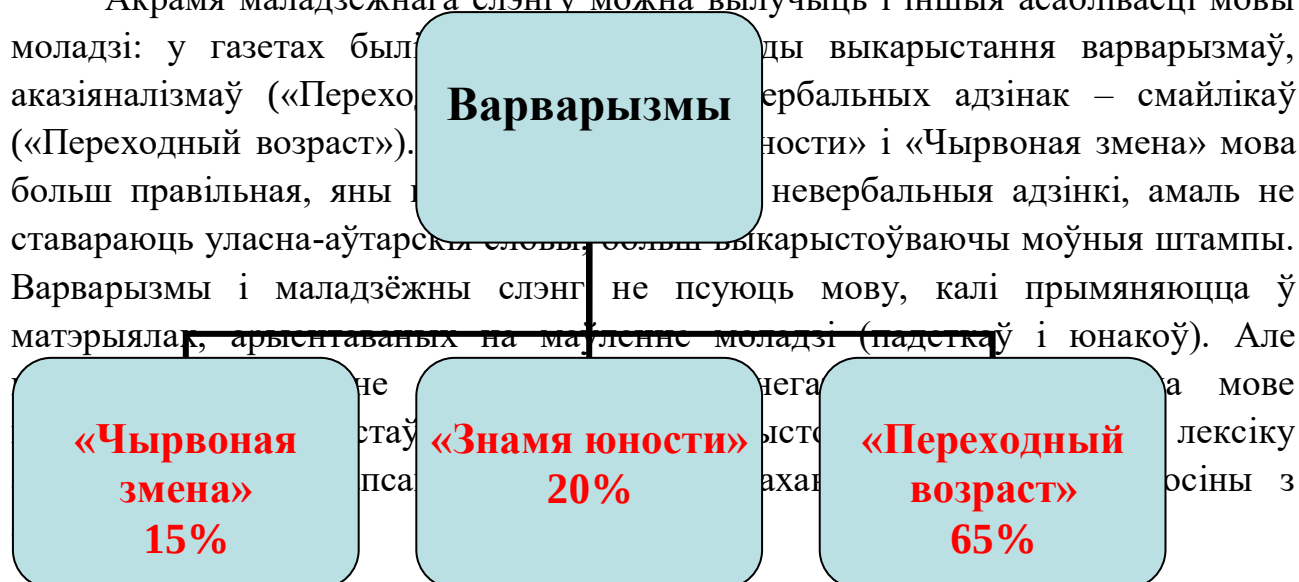


Малюнак 1. Выкарыстанне варварызмаў у маладзёжнай прэсе

Такім чынам, слэнгізмы выкарыстоўваюцца ў маладзёжных сродках масавай інфармацыі часцей, чым іншыя адзінкі мовы. Большасць слэнгавых слоў ужываецца ў “Переходном возрасте” (малюнак 2), бо газета больш арыентавана на падлеткаў, мае шмат тэм, якія зацікаўляюць іх, і матэрыялы пішуць не толькі журналісты, але і вучні школы і студэнты розных вучэбных устаноў.

Малюнак 2. Выкарыстанне слэнгізмаў у маладзёжнай прэсе

Акрамя маладзёжнага слэнгу можна вылучыць і іншыя асаблівасці мовы моладзі: у газетах былі выяўлены варварызмы, аказіяналізмы («Переходный возраст» («Переходный возраст»)). Больш правільная, яны не ставараюць уласна-аўтарскія словы, больш выкарыстоўваючы моўныя штампы. Варварызмы і маладзёжны слэнг не псуюць мову, калі прымяняюцца ў матэрыялах, арыентаваных на маладзёжную моладзь (падлеткаў і юнакоў). Але



Высновы па другой главе

1. У газеце «Переходный возраст» выкарыстоўваецца больш слэнгізмаў, варварызмаў (англіцызмаў), ёсць прыклады аказіяналізмаў, невербальных адзінак. Шмат матэрыялаў, якія публікуе рэдакцыя, дасылаюць школьнікі

- старшых класаў, асабліва тыя, якім патрэбна мець свае артыкулы для ўступных экзаменаў у ВНУ, таму і ўжываецца шмат слэнгавых слоў. Таксама выкарыстоўваюць маладзёжны слэнг і журналісты. Часцей за ўсё «мову» можна заўважыць у матэрыялах, дзе змешчаны інтэрв'ю, размовы з героямі выпуску, артыкулах пра кіно, відэагульні, кнігі, моду.
2. Часцей за ўсё ў газетах ужываюцца слэнгавыя словы – іншамоўныя запазычанні, таму што на сучасную моладзь аказваюць уплыў замежныя СМІ, масавая культура, камунікацыя з замежнікамі.
 3. У газетах «Знамя юности» і «Чырвоная змена» мова больш правільная, яны не выкарыстоўваюць невербальныя адзінкі, амаль не ставараюць уласна-аўтарскія словы, больш выкарыстоўваючы моўныя штампы.
 4. У «Чырвонай змене» выкарыстоўваецца няшмат адзінак маладзёжнага маўлення. Слэнг сустракаецца ў матэрыялах з размовамі або інтэрв'ю, дзе змяшчаюцца адказы герояў, якія выкарыстоўваюць у сваім маўленні слэнг. Гэта сапраўды пацвярджае думку, што беларускі маладзёжны слэнг знаходзіцца на стадыі папаўнення лексічных адзінак, але ўжо пачынае выкарыстоўвацца ў мове маладзёжнай прэсы. Ніякіх іншых асаблівасцяў маладзёжнага маўлення заўважана не было. У публіцыстычных тэкстах пра грамадскае жыццё няма слэнгу, варварызмы ўжываюцца вельмі рэдка.
 5. У газеце «Знамя юности» матэрыялы пішуць толькі прафесійныя журналісты, таму выкарыстоўваецца менш слоў з маладзёжнага слэнгу. Але журналісты ўсё роўна выкарыстоўваюць слэнг. Гэта сведчыць пра тое, што аўтары, працуючы ў маладзёжным выданні, імкнуцца быць бліжэй да сваёй мэтавай аўдыторыі і пісаць на мове, зразумелай моладзі. Акрамя слэнгу былі заўважаны варварызмы, якія ўсё больш выкарыстоўваюцца ў пісьмовай і вуснай мове.
 6. Асноўнае прызначэнне слэнгу ў газетах «Переходный возраст», «Чырвоная змена», «Знамя юности» – быць сродкам эмацыйна-экспрэсіўнага выражэння.

ЗАКЛЮЧЭННЕ

У выніку работы можна прыйсці да наступных высноў:

1. Сродкі масавай інфармацыі выкарыстоўваюць «мову» моладзі, каб быць бліжэй да сваёй мэтавай аўдыторыі, больш разумець яе, што дазваляе ім атрымаць давер і стаць аўтарытэтай крыніцай.

2. Нягледзячы на тое, што шмат людзей лічаць выкарыстанне мовы моладзі – новай з’явай (XXI стагоддзя), маладзёжны сацыяльны дыялект пачынае фарміравацца з лексіка-фразеалагічнага складу розных школьных жаргонаў у XIX стагоддзі.

3. Слэнг вельмі зменлівы. Э. М. Берагоўская сцвярджае, што існуе больш за 10 спосабаў стварэння функцыянальных адзінак слэнгу. Сярод іх: іншамоўныя запазычанні, афіксацыя, метафорыка, запазычанне блатных аргатызмаў, развіццё полісеміі, антанамасія, сінанімічная або антанімічная дэрывацыя, усячэнне каранёў, складанне каранёў, тэлескапія, універбізацыя, абрэвіяцыя, замена слова паронімам, каламбурная падстаноўка, метатэза, эпентэза. Найбольш сустракаемыя ў тэкстах сродкаў масавай інфармацыі:

- **Іншамоўныя запазычанні:** фейк (ЗЮ, 21.11.2019), гайд (ЗЮ, 08.04.2021), хайп (ЗЮ, 08.04.2021), фолловер (ЗЮ, 08.04.2021), бойфрэнд (ЧЗ, 10.12.2020), юзер (ЧЗ, 10.12.2020), хейтар (ЧЗ, 26.11.2020), хейтер (ПВ, 16.04.2021), трэнд (ЧЗ, 03.10.2019), скілл (ПВ, 23.04.2021).
- **Афіксацыя:** драйвово (ЗЮ, 29.10.2021), хит-парад (ЗЮ, 24.12.2020), драйвовая (ПВ, 30.10.2020), лайкают (ЗЮ, 08.04.2021), топовая (ПВ, 16.10.2020).
- **Развіццё полісеміі:** завісаць (ЧЗ, 26.11.2020), раскруціць (ЧЗ, 26.11.2020), качае (ЧЗ, 10.12.2020), наколоть (ПВ, 16.04.2021), прокачивать (ПВ, 16.10.2020).
- **Запазычанне блатных аргатызмаў:** класно (ЗЮ, 24.12.2020), крутейшим, крутой (ЗЮ, 21.11.2019).
- **Усячэнне каранёў:** жыза (ЧЗ, 26.11.2020), телега (ПВ, 23.04.2021), домашка (ПВ, 16.10.2020), клава (ПВ, 22.11.2019), комп (ПВ, 16.04.2021).
- **Універбізацыя:** соцсети (ЗЮ, 21.11.2019), сацсеткі (ЧЗ, 08.04.2021), эофрендлі (ПВ, 22.11.2019), соцсети (ПВ, 30.10.2020).
- **Метафорыка:** косяк (ПВ, 16.10.2020), трип (ПВ, 16.04.2021).
- **Складанне каранёў:** хэштэг (ЧЗ, 08.04.2021).

4. Акрамя маладзёжнага слэнгу ў публіцыстычных тэкстах сустракаюцца іншыя моўныя адзінкі: *варварызмы, аказіяналізмы, эмацыянальная семіятычная спецыфіка, стварэнне вобразнасці*. Нягледзячы на тое, што слэнгізмы займаюць больш важную ролю, каб пабудаваць даверныя адносіны з

маладымі людзьмі, астатнія асаблівасці таксама сустракаюцца ў прэсе з мэтай ставарыць больш цікавыя, эмацыянальна-вобразныя творы.

5. Гэтай спецыфічнай мовай карыстаюцца маладыя людзі ад 14 да 25 гадоў, з рознай гэндарнай прыналежнасцю, каб вылучыцца, заявіць аб сабе. Аднак на іх ужыванне ўплываюць не толькі такія фактары, як пол і ўзрост, але і ўсведамленне ўласнага «Я», жаданне эксперыментавать са стылямі, месца жыхарства, змены ў грамадстве.

7. З мэтай стварыць большую вобразнасць, не адставаць ад сучасных тэндэнцый у маладзёжных публіцыстычных тэкстах ужываецца не толькі слэнг, але і варварызмы (часцей за ўсё англіцызмы), якія ў сучаснасці выкарыстоўваюцца не толькі ў маўленні моладзі, але і ў маўленні дарослых людзей. Большая колькасць варварызмаў была заўважана ў газеце «Переходный возраст», меншая – у «Чырвонай змене».

8. Менш ужываюцца аказіяналізмы, эмацыянальная семіятычная спецыфіка, якая прадстаўлена невербальнымі сродкамі зносін – смайламі. Яны былі заўважаны толькі ў газеце «Переходный возраст».

9. Больш уласціва выкарыстанне маладзёжнага слэнгу газетам «Переходный возраст», «Знамя юности», бо гэтыя выданні друкуюцца на рускай мове («Переходный возраст» публікуе артыкулы на беларускай мове, але перавагу аддае рускай). Але лідзіруе газета «Переходный возраст», бо ў «Знамени юности» выкарыстоўваецца больш правільная, але насычаная моўнымі штампамі мова.

10. Таксама ў адрозненне ад «Переходного возраста» у газеце «Знамя юности» матэрыялы пішуць толькі прафесійныя журналісты, таму выкарыстоўваецца менш слоў маладзёжнага слэнгу. Але журналісты ўсё роўна выкарыстоўваюць слэнг. Гэта сведчыць пра тое, што аўтары, працуючы ў маладзёжным выданні, імкнуцца быць бліжэй да сваёй мэтавай аўдыторыі і пісаць на мове, зразумелай моладзі. «Переходный возраст» з'яўляецца больш маладзёжным выданнем, бо газета дае магчымасць друкавацца школьнікам, абітурыентам, таму слэнг ужываецца ў мове падлеткаў часцей.

11. У газеце «Чырвоная змена» ўжываецца менш слэнгавых слоў. Гэта адбываецца з-за таго, што аб'ём і перыядычнасць газеты невялікія і беларускай мове пакуль не ўласцівы ні сацыяльныя дыялекты, ні вульгарызмы, ні лаянкавыя словы. А беларуская моладзь часцей выкарыстоўвае рускую мову ў сваім маўленні.

12. У сучасных сродках масавай інфармацыі Беларусі («Переходный возраст», «Чырвоная змена», «Знамя юности») адбываецца так званая дэмакратызацыя СМІ, якая мае і некаторыя перавагі, і недахопы. Да пераваг выкарыстання маладзёжнага слэнгу ў тэкстах можна аднесці альтэрнатыўныя меркаванні і фарміраванне новых стыляў, да недахопаў – змяненне эталону

мовы ва ўяўленні чытача, пранікненне элементаў неафіцыйнай камунікацыі ў СМІ, зніжэнне культуры журналісцкага маўлення.

13. Семантычнымі палямі ўжывання маладзёжнай мовы (слэнгізмаў, жарганізмаў, варварызмаў і інш.) з'яўляюцца:

- чалавек (улічваючы яго гендарныя і псіхалагічныя асаблівасці, узрост);
- знешні погляд;
- хобі;
- лад жыцця.

14. Слэнг, варварызмы, аказіяналізмы вельмі актыўна выкарыстоўваюцца маладзёжнымі сродкамі масавай інфармацыі. Яны сустракаюцца ў матэрыялах, прысвечаных інтарэсам моладзі (кінафільмы, відэагульні, літаратура, куміры і інш.), інтэрв'ю з маладымі дзеячамі, але адсутнічаюць у матэрыялах аб грамадскім жыцці. Сучасныя газеты адлюстроўваюць змяненні ў мове. Слэнгізмы – зменлівая з'ява, таму рэагаваць на яе трэба аператыўна.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Авярчук, М. Моладзевы слэнг як аб'ект вывучэння ў сучаснай лінгвістыцы / М. Авярчук // Сборник работ 69-й научной конференции студентов и аспирантов Белорусского государственного университета, 14–17 мая 2012 г., Минск. В 3 ч. Ч. 3. – Минск, 2013. – С. 266–270.
2. Авярчук, М. Маладзёжны слэнг у публіцыстычным тэксце (на матэрыяле часопіса «34 MULTIMEDIA MAGAZINE») / М. Авярчук // Сборник работ 67 научной конференции студентов и аспирантов Белорусского государственного университета. 17–20 мая 2010 г., Минск. В 3ч. Ч.2. – Минск, 2011. – С. 3–6.
3. Анищенко, О.А Генезис и функционирование молодежного социолекта в русском языке национального периода: монография / О.А. Анищенко. – М.: Флинта: Наука, 2010. – 280 с.
4. Береговская, Э.М. Молодежный сленг: формирование и функционирование / Э.М. Береговская // Вопросы языкознания. – 1996. – № 3. – С. 32–42.
5. Борисова, Е.Г. О некоторых особенностях современного жаргона молодёжи / Е.Г. Борисова // Русский язык в школе. – 1981. – № 3. – С. 15–27.
6. Грозданов, Ф.Т. Язык молодёжных интернет-газет: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук / Ф.Т. Грозданов. – Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. Фак. Журналистики, 2007. – 18 с.
7. Зелянко, С.В. Інтэртэкст у публіцыстычным маўленні / С.В. Зелянко ; навук. рэд. В. І. Іўчанкаў. – Мінск : БДУ, 2012. – 195 с.
8. Касперова, Л.Т. Язык молодежных СМИ: статья / Л.Т. Касперова // Язык СМИ и политика (коллективная монография под ред. Г. Я. Солганика): сборник научных работ / Редактор Г. Я. Солганик. – Издательство МГУ, 2012. – 495 с.
9. Киршина, Е.А. Роль молодёжного СМИ в формировании мировоззрения молодого человека / Е.А. Киршина // Социальные и гуманитарные науки: теория и практика. – 2020. – №1. – С. 178–183.
10. Колесниченко, А.Н. Сленг в английском и русском языках: структурно семантический, этимологический, функциональный и стилистический аспекты: автореф. дис. ... канд. филол. наук / А.Н. Колесниченко. Ростов-на-Дону, 2008.
11. Краснопольская, М.П. Молодёжная речь: социолингвистические аспекты / М.П. Краснопольская // Наука. Мысль: электронный периодический журнал, 2017. – №2, т. 7. – С. 128–132.

- 12.Левикова, С.И. Молодежный сленг как своеобразный способ вербализации бытия / С.И. Левикова // Бытие и язык: сб. ст., Новосибирск, 2004. – С. 167–173.
- 13.Левашова, Е.Л. Типологизация молодежных субкультур в современном российском обществе / Е.Л. Левашова // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена, 2012. – №150. – С. 147–152.
- 14.Опарина, Е.О. Генезис и функционирование молодежного социолекта в русском языке национального периода / Е.О. Опарина // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Сер. 6, Языкознание: Реферативный журнал. – 2011. – №2. – С. 90–93.
- 15.Ровдо, И.С. О некоторых проявлениях национальной специфики языка / И.С. Ровдо // Язык и социум: Материалы VI Междунар. науч. конф., 3–4 декабря 2004 г., Минск: В 2 ч. Ч. 1 / Редкол.: Л. Н. Чумак (отв. ред.). Мн., 2004.
- 16.Романский, Ф.И. Сленг хиппи / Ф.И. Романский. – Париж, 1992.
- 17.Стельмах, Н. Подростковый сленг / Н. Стельмах // Здоровый образ жизни. – 2021. – №2. – С. 21–23.
- 18.Суртаев, В.Я. Молодежь и культура / В.Я. Суртаев. – СПб.: Изд-во СПб. гос. ун-та культуры и искусств, 1999. – 224 с.
- 19.Толкач, А.А. Маладзёжны слэнг / А.А. Толкач // Культура мовы і грамадства: матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канф. – Мн., 2002.
- 20.Ушаков, Д.Н. Большой толковый словарь русского языка: современная редакция / Д.Н. Ушаков. – Москва: Дом Славянской кн., 2008. – 959 с.
- 21.Фельдман, Н.И. Окказиональные слова и лексикография / Н.И. Фельдман // Вопросы языкознания. – 1957. – № 4. – С. 64–73.
- 22.Цікоцкі, М.Я. Стылістыка беларускай мовы: Вуч. дапам. для студ. фак. журналістыкі / М.Я. Цікоцкі. – Мінск, 1995.
- 23.Шайхитдинова, С.К. Тенденции развития молодежных газет: статья / С.Н. Шайхитдинова // Журналистика и перестройка: учебное пособие / Редактор М В. Шкондина. – М.: МГУ, 1989. – 96 с.
- 24.Шасцярнёва, Л.Г. Маладзёжны слэнг у перыядычным друку / Л.Г. Шасцярнёва // Журналістыка-2006: Тэорыя. Практыка. Творчасць : матэрыялы 8-й Міжнар. навук.-практ. канф., прысвечанай 85-годдзю Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, 1–2 сн. 2006 г., Мінск / рэдкал. : С. В. Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. – Вып. 8. – Мінск: БДУ, 2006. – 351 с.